

marineblad

nummer 3, mei 2012, jaargang 122

Uitgave van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

KVMO

SPECIAL AFGHANISTAN

- Gewapende interventie in fragiele staten
- Afghanen aan de leiding

-
- De Strategische Monitor
 - Scheepsbouw in de 19^e en 20ste eeuw

- 3 **COLUMN**
Voorzitter KVMO
- 4 **AFGHANISTAN**
Gewapende interventie in
fragiele staten
- 9 **CARTOON**
- 10 **REACTIES**
- 12 **AFGHANISTAN**
Afghanen aan de leiding
- 17 **TENTOONSTELLING**
In het spoor van de
Afghaanse heroïne
- 18 **OPINIE**
Laat je gaan
- 20 **TOEKOMST DEFENSIE**
De Strategische Monitor
- 22 **COACHING**
Klaar om te wenden...?!
- 23 **COLUMN**
Ko Colijn
- 24 **MARINEFAMILIE**
Familie Schaap
- 27 **BOEKEN**
- 28 **HISTORIE**
Motorreddingboot Dorus Rijkers
- 31 **HISTORIE**
Scheepsbouw in de 19^e en 20ste eeuw
- 36 **KVMO ZAKEN**
Nieuws uit de KVMO Werkgroepen

De interventie in
Afghanistan nader
beschouwd

4

Naar een Security
Force Assistance

12

De Strategische
Monitor

20

Motorreddingboot
Dorus Rijkers

28

Scheepsbouw in de
19^e en 20ste eeuw

31

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:
KLTZA R.C. Hunnago
Mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Eindredactie
Mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissie
drs. A.A. Bon, KLTZA mr. H. Broekhuizen,
LTZT 1 F.G. Marx MSc., LTZE 2OC dr. ir. W.L.
van Norden, LTZ2OC drs. R.M. de Ruiter,
LNTKOLMARNs drs. A.J.E. Wagemaker MA,
MAJMAARNs R.A.J. de Wit

Medewerkers:
Mw. drs. Z. Borgeld-Guman,
prof.dr. J. Colijn, KLTZT H. Boomstra
(cartoon)
AVDD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk
EposPress
Postbus 1070
8001 BB Zwolle

Advertenties
070-383 95 04

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad gratis. Informatie over het lidmaatschap van de KVMO staat op:
www.kvmo.nl/veelgestelde-vragen
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50 (buitenland) per jaar.

Copyright Marineblad
Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). De wijze van aanleveren van artikelen is in te zien op www.kvmo.nl/marineblad.

Adreswijziging
Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of secretariaat@kvmo.nl

Foto cover:
Nederlandse militair instrueert Afghaanse politieagent in opleiding.

Samenwerking?!

De afgelopen weken stond Defensie weer volop in de schijnwerpers. Helaas ging dat niet uitsluitend over de uitstekende operationele prestaties die dag in dag uit worden geleverd, maar ook over randverschijnselen en schandalen.

Het grootste schandaal betrof de stiekeme benoeming van een burgermedewerker tot burgergeneraal, herstel, brigadegeneraal. Betrokkene is vast en zeker een bekwaam bestuurder maar met deze achterkamertjesbenoeming wordt volledig voorbijgegaan aan de kennis en ervaring die de militaire professie kenmerken. Na het voorstel door de ambtelijke defensietop om de militaire ambtenarenstatus af te schaffen,

is dit opnieuw een klap in het gezicht van de professionele militair, van hoog tot laag. En dat ook nog in een tijd dat kolonels in knelpuntcategorieën zitten en er een overschot bestaat aan vlag- en opperofficieren, dus geschikte kandidaten genoeg.

Het lijkt er op dat de defensieleiding geen behoefte meer heeft aan vertrouwen in en draagvlak voor hun besluiten door de mensen in de organisatie. Het is al zo dat bedrijfsvoeringsaanwijzingen sinds kort in het georganiseerd overleg worden voorgehangen, om te voorkomen dat afspraken tussen werkgever en werknemers in de uitvoering niet worden nageleefd. In plaats van samenwerking wordt het nu tegenwerking en dat in een tijd dat de problemen huizenhoog zijn. De defensieleiding zou zich moeten schamen voor het ontstaan van deze situatie. Loyaliteit lijkt binnen Defensie eenrichtingsverkeer te zijn geworden: van de krijgsmacht richting de ambtelijke leiding.

Inmiddels is duidelijk dat het Catshuisberaad niet tot een oplossing heeft geleid. Er komen nieuwe verkiezingen. Los daarvan moet er nog steeds € 1 miljard aan bezuinigingen van 8 april 2011 gevonden worden. Minister Hillen zoekt daarvoor onder meer internationale samenwerking. De Belgisch-Nederlandse Samenwerking (BENESAM) tussen de marines van beide landen wordt daarbij als voorbeeld gesteld: opleidingen samen verzorgen, dezelfde scheepstypes (M-fregatten en tripartite mijnenjagers) gebruiken, dezelfde (NAVO-)procedures, dezelfde bedrijfsvoering, het onderhoud maximaal efficiënt inrichten. Op zichzelf een goede ontwikkeling.

Maar ook aan die intensieve samenwerking zit een grens en de door minister Hillen voorgestelde volgende stap van multinationale bemanningen is naar mijn mening een brug te ver. Operationele eenheden kunnen door hun respectievelijke regeringen naar believen ingezet worden om de nationale belangen te behartigen. Met bi- of tri-nationale bemanningen wordt dat onmogelijk: gaan Belgische schepelingen en officieren mee met een Nederlandse OPV voor de drugsbestrijding in de Overzeese delen van het Koninkrijk der Nederlanden? Of gaat Nederland de besluitvorming tot continuering van deelname aan de *Joint InterAgency Task Force* op Curaçao voorleggen aan het Luxemburgse parlement?

Zij aan zij opereren gebeurt ook nu al, elk schip met nationale *Rules of Engagement* en *caveats*. Natuurlijk kan een *boardingteam* van het Korps Mariniers inschepen op een Belgisch schip en kan een Belgische helikopter compleet met boordvliegtuigploeg inschepen op een Nederlands marineschip. Maar vanaf dat platform opereren dergelijke modules onder hun eigen ROEs, met *caveats* en *red card holder*.

En daar houdt de samenwerking volgens mij op, tenzij de Nederlandse regering alle artikel 100-brieven óók naar het Belgische en Luxemburgse parlement stuurt of de Tweede Kamer besluiten over inzet van Nederlandse militairen overlaat aan het Belgische of Luxemburgse parlement.

Ik heb nog een praktische vraag: hoe zien de vlag en de geus van de Benelux er eigenlijk uit? Naar welke vlag sla ik het oog naar boven, welke vlag verlaat ik nooit?

Ik wens u veel leesplezier.

Gewapende intervenen

De interventie in Afghanistan nader beschouwd

Deze maand is een marine detachement naar Kunduz in Afghanistan vertrokken, ter ondersteuning van de training van Afghaanse agenten. De inzet daar is voor een half jaar. Volgend jaar zal naar verwachting opnieuw een marine rotatie naar Noord-Afghanistan gaan. Het is een concrete civiele bijdrage aan het weer laten functioneren van een fragiele staat, waarbij veel militairen worden ingezet.

Dit artikel gaat over de problematiek van interventie in fragiele staten. Het gaat over het consolideren van militair succes. Het gaat over de rol van militairen in het weer laten functioneren van een geïntervenieerde, fragiele staat. Afghanistan is een actueel voorbeeld.

Gericht wordt op het vraagstuk hoe bij te dragen aan de duurzame

stabilisering van een fragiele staat. Eerst wordt een algemeen theoretisch kader gegeven rond de begrippen 'fragiele staten', 'stabilisatie' en 'interventie'. Vervolgens wordt gevraagd wat de rol is geweest van de gewapende interveniënten in het Afghaanse staatsvormingsproces sinds 2001, om vervolgens meer algemene lessen te trekken. Het zijn niet de 'traditionele' militaire taken die succes brengen; symptoombestrijding resulteert niet in duurzame, structurele oplossingen.

Fragiele staten

Fragiele staten worden in het rapport van de Nederlandse Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) omschreven als "staten met een overheid die nauwelijks functioneert, die niet in staat of bereid zijn basisfuncties als armoedebestrijding, ontwikkeling, veiligheid en mensenrechten te vervullen en die nauwelijks geaccepteerd worden door zowel de eigen bevolking als door andere landen".¹ Aan de fragiliteit ligt een uniek samenstel van oorzaken ten grondslag. De Britse econoom Paul Collier wijst op een disfunctionerende overheid, machtsmisbruik, een grote tweede economie en 'beperkende omstandigheden' – zoals een ongunstig klimaat, karige bodemgesteldheid en een eenzijdige en kwetsbare economie.² Het zijn ingrediënten voor een 'Conflict

Boven: de fragiele Afghaanse staat eind 2001. (bron: US Army)

tie in fragiele staten

Trap': het bestuur van de fragiele staat is zwak, kwetsbaar en vatbaar voor intern en extern machtsmisbruik. Intern misbruik kenmerkt zich door patrimonialisme, dat zich uit in ongebreidelde zelfverrijking door overheidsfunctionarissen en vriendjespolitiek. Extern machtsmisbruik heeft te maken met het tegen minimale kosten grondstoffen winnen en exporteren, alsmede met het drijven en toelaten van handel in verboden goederen, zoals wapens, drugs en mensen.

Fragiele staten kunnen als gevolg van hun zwakke instituties, instabiliteit en gebrek aan basisveiligheid een ernstig veiligheidsrisico vormen. Ze kunnen als vrijhavens dienen voor terroristen en internationaal georganiseerde criminaliteit. Er gaan veel negatieve effecten van hen uit die samenhangen met armoede en gebrek aan rechtsorde zoals vluchtelingenstromen, opium-, wapen- en mensenhandel. Gebeurtenissen ver buiten de staatsgrenzen van rechtsordelijke en ontwikkelde staten hebben dus invloed op hun eigen nationale veiligheid. Gewapende interventie is een optie om stabiliteit elders te (helpen) creëren ten behoeve van de eigen veiligheid. Maar hoever moet je hierbij gaan? Wie een functionerende (rechts)staat en samenleving wil creëren, dient stabiliteit en continuïteit te bewerkstelligen. Het is echter de vraag of legitiem gezag afdwingbaar is; of bestuur door externe interventie gaat functioneren en of maatschappelijke processen door buitenstaanders op gang kunnen worden gebracht. Echter, volgens de meeste gangbare staatsvormingtheorieën³ zijn een gewelds- en belastingmonopolie bij de staat en basisveiligheid voor de bevolking voorwaarde, opdat de burgers *bottom-up* het staatsvormingsproces kunnen vormgeven. Hierbij kan de gewapende interveniënt een rol spelen die overigens verder gaat dan het uitschakelen van binnenlandse concurrenten, die eveneens een dergelijk monopolie opeisen, en het buiten de deur houden van oppositionele inmenging van andere staten en niet-statelijke actoren: het gaat om stabiliseren.

Stabilisatie

Bij het stabiliseren en weer laten functioneren van een fragiele staat is het voorzien in het geweldsmonopolie dominant. Hierbij is het de vraag wat dit in de praktijk inhoudt omdat een werkelijk monopolie utopisch is. Meerdere auteurs spreken daarom van een '*monopoly on large scale violence*'. Wie zo'n geweldsmonopolie wil 'afdwingen', moet de patrimoniale ordening in die staat doorbreken (zie kader). In de praktijk gaat het om het ontdoen van de heerschappij van de krijgsheren en de doorgaans veel

grotere tweede economie. Dit heeft enorme maatschappelijke, economische en politieke gevolgen. Het functioneren van de

fragiele staten kunnen als gevolg van hun zwakke instituties, instabiliteit en gebrek aan basisveiligheid een ernstig veiligheidsrisico vormen

rechtsstaat is noodzakelijk. Het integer functioneren van de rechterlijke macht en de politie is essentieel om het functioneren van de rechtsstaat überhaupt mogelijk te maken. Een probleem is dat de patrimoniale orde er deel vanuit maakt.

Interventie

Interventies in fragiele staten vinden plaats omdat ze een veiligheidsrisico vormen. Doorgaans zijn deze staten niet van vitaal belang maar is het veiligheidsrisico ernstig genoeg om militair te interveniëren. Het is een politieke keuze; het is een *war of choice*, er is geen vitale noodzakelijkheid zoals in een *war of necessity*. Een invasie staat niet op zichzelf maar is een schakel in een langdurige, moeilijke en uitputtende waardeketen met als doel stabiliteit en veiligheid te creëren en het (zelfstandig) functioneren van de geïntervenieerde staat mogelijk te maken. Het gaat om het →

Fragiele staten kunnen als vrijhavens dienen voor terroristen en internationaal georganiseerde criminaliteit, waaronder opiumhandel.

Patrimoniale staat

In een patrimoniale staat is de overheid een verlengstuk van de heerser en is de nabijheid tot deze belangrijker dan de formele (ambtelijke) rang. De heerser heeft veelal een kleine schare van (machtige) vertrouwelingen om zich heen, die er voor zorgen dat de heerser (patriarch) zijn heerschappij kan voorzetten en dat 'rust en orde' in hun gebieden van verantwoordelijkheid worden gewaarborgd. Er zijn grote overeenkomsten met de feodale ordening in de Europese Middeleeuwen, waarbij het (patrimoniale) bestuur gericht was op de consolidatie van de macht en de behoeftebevrediging van de heer. In de tegenwoordige, complexe samenlevingen is sprake van patrimoniale orde waarbij een bevoorrechte klasse zich bedient van vriendjespolitiek en ongebreidelde zelfverrijking op alle niveaus.

assisteren bij versnelde staatsvorming. Vanuit de theorie bestaat de waardeketen, zodra zo'n invasie is ingezet, uit: het afdwingen van een negatieve vrede ('het laten zwijgen van de wapens'), het afdwingen van een gewelds- en belastingmonopolie, het creëren van basisveiligheid, de vorming van staatsorganen, de vorming van een rechtsorde en een constitutionele orde, en ten slotte – idealiter – uit het ontstaan van parlementair-democratische verhoudingen. Het probleem is dat de gewapende interveniënt de voortgang in die waardeketen slechts in geringe mate kan forceren omdat gezag zich slechts beperkt laat afdwingen. Anders geformuleerd, het is in veel gewapende interventies een dilemma in hoeverre de gewapende interveniënt de bepalende regie heeft, terwijl tegelijkertijd de (interim-)regering van de geïntervenieerde staat onvoldoende bij machte is het *ownership* van het staatsvormingsproces voor haar rekening te nemen.

War amongst the people

Gewapende interventies kennen volgens Rupert Smith een *population centric*-benadering.⁴ In het hiermee samenhangende politiek-militaire paradigma van de *war amongst the people* draait het om de *clash of wills* van bevolkingsgroepen en hun leiders. Het gaat daarbij niet om het verslaan van de tegenstander en het opleggen van de 'wil' van de overwinnaar, maar om het creëren van voorwaarden voor staatsvorming en stabilisatie waaraan de meerderheid van de burgers zich wil committeren. De gewapende interveniënt ondersteunt de vorming van een *safe and secure environment* met basisveiligheid voor de burgers waarmee de (versnelde) vorming van een functionerende (rechts)staat mogelijk is.

Afghanistan

Afghanistan is in de twee decennia van oorlog en conflict voortgaande aan de invasie van 2001, afgeleden naar een fragiele staat. De Afghaanse staat hield geleidelijk op te functioneren, de samenleving veranderde drastisch. De bevolking segmenteerde en verzuilde langs etnische, geografische, religieuze en andere groepslijnen waarbij de (gecompartmenteerde) geografie van het land als katalysator werkte. Circa tweederde van de Afghanen ontvluchtte huis en haard, vooral het maatschappelijk middenveld verliet permanent het land. Krijgsheren kregen gaandeweg een dominante rol in alle geledingen van de Afghaanse staat en samenleving.

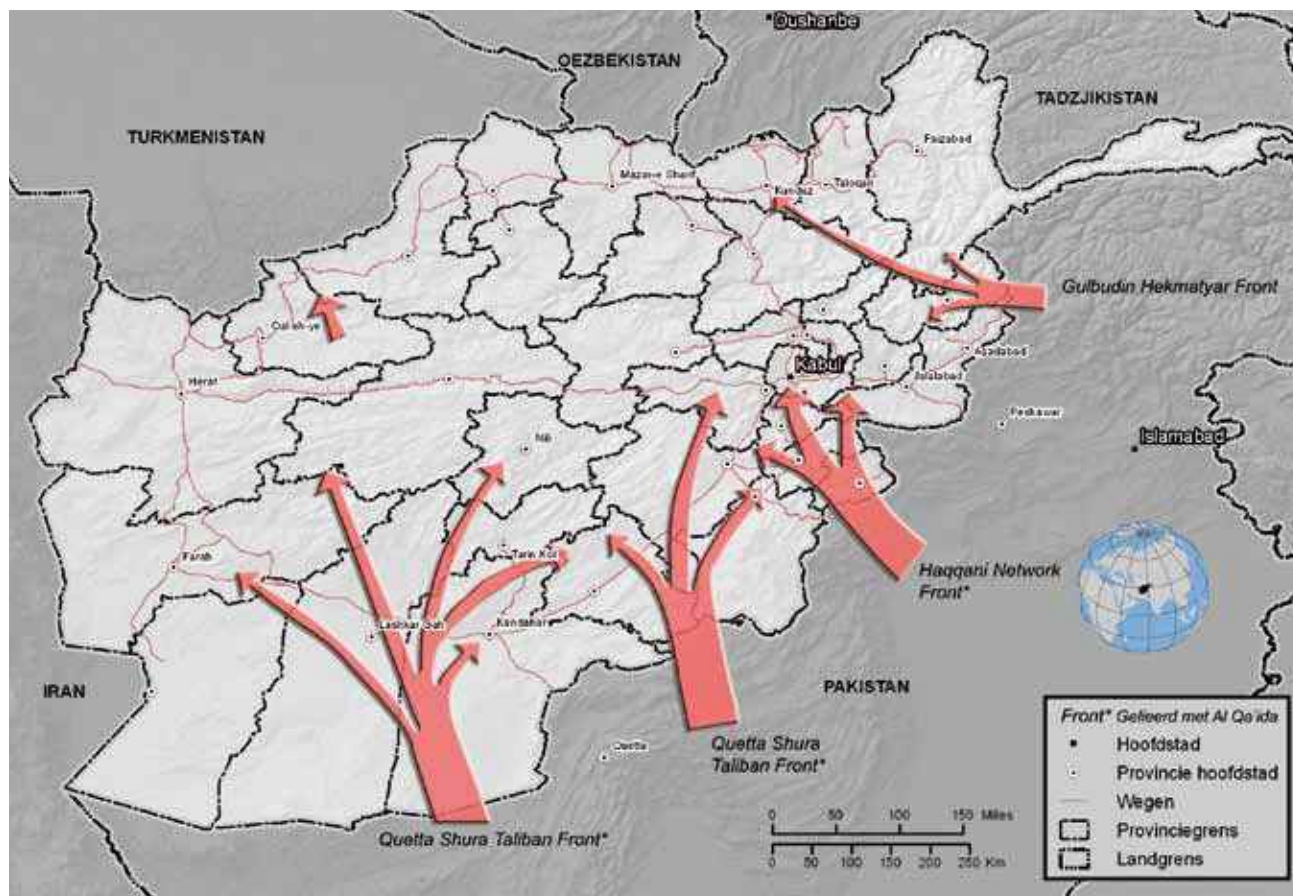
De Amerikaanse inval in het najaar van 2001 was een zelfverdedigingsactie op basis van artikel 51 van het VN-handvest. De politieke doelstellingen van de Verenigde Staten beperkten zich aanvankelijk tot het vernietigen van Al Qa'ida. De eigenlijke invasie werd uitgevoerd door de legers van de krijgsheren van de Noordelijke Alliantie die zo een oorlog bij volmacht voerden. Een relatief klein aantal – vooral Amerikaanse en Britse – grondtroepen werd ingezet. Dit leidde tot een spectaculaire militair-tactische overwinning op het Taliban-regime in Kaboel.

Op 5 december 2001 sloten een beperkt aantal Afghaanse groeperingen die zich tegen het Taliban-regime hadden gekeerd, een akkoord over de toekomst van Afghanistan. Dit had de kenmerken van een 'gearrangeerd huwelijk' waarbij de krijgsheren die zich hadden ingespannen voor het slagen van de invasie prominente posities kregen toebedeeld in het bestuur van het land. Daarmee was de interventie nog geen succes.

Het ingrijpen in de humanitaire noodsituatie was, in vergelijking

De Amerikaanse inval in Afghanistan in het najaar van 2001 was een zelfverdedigingsactie op basis van artikel 51 van het VN-handvest. (bron: US army)

Figuur 1, opmars oppositionele groeperingen.

met de vergeldingsactie, slechts een bijkomende reden ter rechtvaardiging van het militair ingrijpen. De Amerikaanse veiligheidsbelangen in Afghanistan zelf waren beperkt, al waren deze groter in de omliggende regio⁵ – zeker nadat de Amerikaanse aartsvijand, de Al Qa'ida van Osama bin Laden, Afghanistan was ontvlucht. Hoewel ook het bijstandsartikel 5 van de NAVO van toepassing werd verklaard, waren de bondgenoten om vergelijkbare redenen terughoudend om bijstand te verlenen, al waren zij meer gericht op het weer laten functioneren van de Afghaanse staat dan op het elimineren van Al Qa'ida.

Staatsvorming

In het door de Amerikanen gedreven staatsvormingsproces kreeg Afghanistan een presidentieel, centralistisch georganiseerd staatsstelsel. De regering en het parlement namen onafhankelijke posities in op grond van een eigen kiezersmandaat: uitvoering (bestuur) door de regering, wetgeving door het parlement. De regering, waarvan de president de leider is, hoefde niet het vertrouwen van het parlement te hebben. De president benoemde ministers als leden van zijn kabinet en zij waren alleen aan de president verantwoording verschuldigd.

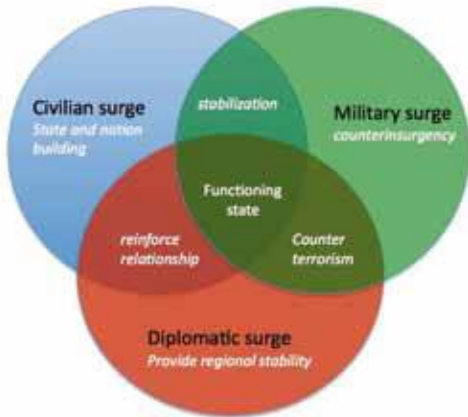
Afghanistan werd gaandeweg en in toenemende mate een hybride staat; een *illiberal democracy*.⁶ De (geïstitutionaliseerde) rol van de krijgsheren maakte dat de macht bij het centrale gezag in Kaboel werd geconcentreerd en dat bevoegdheden niet werden gedelegeerd. Het momentum verdween uit het

Vraagstuk is hoe goed opgeleide agenten kunnen bijdragen aan de vorming en het functioneren van de Afghaanse staat en samenleving. (foto collectie auteur)

staatsvormingsproces. De bevolking verloor steeds meer het vertrouwen in het in veler ogen opgelegde karakter van het staatsvormingsproces. De invloed van oppositionele groeperingen, zoals de Taliban, het Haqqani netwerk en de Hezb-i Gulbudin (Hekmatyar), nam toe en destabiliseerde de situatie verder – vooral in de zuidelijke helft van Afghanistan, zie figuur 1. Het legitimiteits- en het soevereiniteitsvacuüm werden almaar

Figuur 2, *de surge in Afghanistan, model voor de toekomst?*

groter en zichtbaarder. De interveniënt veranderde hier weinig aan – vooral omdat de Amerikanen prioriteit aan Irak gaven. Dit veranderde in 2009 met het aantreden van de Amerikaanse president Obama.⁷ Hij gaf de Afghanistan strategie nadrukkelijk een regionaal karakter en wilde met een geïntegreerde uitvoering van de *military*, *diplomatic* en *civilian surges* en pertinente Afghanisering de interventie en het staatsvormingsproces eerst een nieuwe dynamiek geven voordat de Amerikaanse militaire aanwezigheid geleidelijk zou worden beëindigd.

Surges

De integratie van de *surges* (een tijdelijke en forse verhoging van het aantal troepen en hulpverleners) is schematisch weergegeven in figuur 2. Het laat de complexiteit van de integratie zien, opdat tot synergie van effecten kan worden gekomen. Idealiter zou de Afghaanse regering het voortouw moeten nemen in de afstemming, planning en uitvoering. Echter, een gebrek aan bestuurlijke vaardigheden, een vaak rudimentair werkende overheid en de grote macht van de krijgsheren verhinderen dit. De situatie is paradoxaal: de interveniënt weigert het voortouw te nemen uit angst om van neo-kolonialisme te worden beticht en wil voorkomen in een moeras te worden gezogen terwijl de Afghaanse regering nog niet capabel genoeg is. Voor de *surge* benadering is het noodzakelijk dat de rechtsstaat gaat functioneren. Behalve een juridisch systeem is een *functionerend* politieapparaat essentieel. Die laatste is in de optiek van Antonio Guistozi de achilleshiel.⁸ De crux is het vinden van een evenwicht tussen enerzijds de cultuur van de geïntervenieerde staat, zijn geschiedenis en positie in de regio, en anderzijds de aard, het mandaat en de mogelijkheden van de interventiemacht. Steve Coll vatte de overlappende *surges* als volgt samen: 'There are three overlapping lines: direct pressure on al Qaeda, mainly by drone strikes; efforts to increase the capacity of the Afghan state, or at least its security state, by at last investing heavily in training its army and police; and efforts to influence Pakistan to stop tolerating and aiding Islamist militias on its soil.'⁹

Politie

Een groot probleem van de Afghaanse politie ligt bij de top van die organisatie en binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken. De politiecommandanten zijn vaak charismatische, regionale *powerbrokers* die zich nauwelijks centraal laten sturen.

Het functioneren van de staat is voor hen ondergeschikt aan de eigen patrimoniale belangen. Ondanks alle technische en organisatorische verbeteringen en alle opleiding van agenten ten spijt, of er een functionerende politie ontstaat hangt primair af van de vorming en het functioneren van de Afghaanse (rechts) staat en hervormingen aan de top waarmee de patrimoniale ordening doorbroken kan worden. Ook de Nederlandse bijdrage aan de vorming en opleiding van de Afghaanse politie gaat daarom niet louter om het opleiden maar ook om het vraagstuk hoe goed opgeleide agenten kunnen bijdragen aan de vorming en het functioneren van de Afghaanse staat en samenleving. De inspanningen die Nederland zich getroost om ook het juridische systeem te laten functioneren dragen hieraan bij.

Voortgang

De interventie in Afghanistan onderstreept dat de afstemming van militaire actie op politieke doelen een zeer ingewikkelde opgave is, zowel binnen een multinationale coalitie, als tussen de interveniënt, hulporganisaties en de regering van de geïntervenieerde staat, alsook met de belangrijkste spelers uit de regio van de geïntervenieerde staat.

Tien jaar na het begin van de interventie in Afghanistan is veel bereikt maar lijken een geweldsmonopolie bij de staat alsmede basisveiligheid voor de bevolking nog steeds verafgelegen doelen. Dat wil overigens niet zeggen – gelet op de theoretische waardeketen van een interventie – dat het staatsvormingsproces niet van de grond is gekomen. Wel heeft de interveniënt klaarblijkelijk de taken ernstig onderschat die samenhangen met het consolideren van het invasie-succes. In tegenstelling tot het paradigma van de *war amongst the people* (en precies waar Smith voor waarschuwt; dat Westerse krijgsmachten hiertoe geneigd zijn), heeft men zich in de consolidatie aanvankelijk vooral gericht op de vernietiging van Al Qaeda en hieraan gelieerde groeperingen. Een stabilisatieplan ontbrak aanvankelijk. Pas gaandeweg – en als gevolg van de operationele beperkingen – werd een meer *population centric*-benadering van belang om stabiliteit te kunnen creëren en het staatsvormingsproces te stimuleren. De diepgewortelde patrimoniale ordening was toen echter grotendeels geïnstitutionaliseerd. De vestiging van een functionerend, zelfdragend staatsbestel is daardoor nog complexer en uitdagender maar fundamenteel voor de duurzame stabiliteit en het functioneren van de staat.

Dat het daadwerkelijke *ownership* voor de vorming en opbouw van de Afghaanse staat niet nadrukkelijker en eerder bij de Afghanen zelf werd gelegd is een beperking. De huidige, veel gehoorde teleurstellingen over de gebrekkige voortgang in de opbouw en stabilisatie van de Afghaanse staat, zijn voor een belangrijk deel terug te voeren op de discrepantie tussen militaire en civiele inspanningen. Sterker nog, de disproportionele verhouding tussen de twee heeft er toe geleid dat veel Afghanen de buitenlandse troepen zijn gaan zien als bezettingsmacht. Daarmee is de interventie in Afghanistan overigens geen zinkend schip. De in 2009 doorgevoerde strategiewijzigingen met een *population centric* karakter en de hiermee samenhangende inspanningen om de Afghaanse rechtsstaat te wortelen, werken als een katalysator. Er is momentum dat moet worden vastgehouden door het Afghaanse *ownership* actief te blijven ondersteunen en de rechtsstaat te stimuleren.

Enige geleerde lessen

Met de deelname aan een interventie wordt de (morele) verplichting aangegaan een stabiele, duurzaam functionerende staat op te bouwen. Hoe hieraan bij te dragen is voor meerdere uitleg vatbaar. Het staat echter buiten kijf dat voor een functionerende staat een integer bestuur en een onkreukbare rechterlijke macht en politieapparaat essentieel zijn alsook basisveiligheid voor de bevolking. Het doorbreken van de patrimoniale ordening in het bestuur en in de samenleving is noodzakelijk. Voorbeelden zijn het aanpakken van de enorme tweede economie, ministers die direct verantwoording afleggen aan de volksvertegenwoordiging c.q. het parlement (in plaats van aan de president) en een bestuurlijk systeem waarin taken en verantwoordelijkheden kunnen worden gedelegeerd. Echter, zo lang de rechtsstaat niet functioneert is van duurzame stabilisatie van de staat en de samenleving geen sprake. Er is dan hoogstens sprake van symptoombestrijding, omdat de 'wortelproblemen' niet de wereld uit zijn. Een invasie is dan, naar men moet vrezen, slechts de opmaat naar een volgende burgeroorlog en nog grotere regionale instabiliteit.

Wat ook de motivatie is voor een interventie, voor aanvang dient de vraag te worden gesteld of de interventiemacht berekend is op de te verwachten taken en doelstellingen. Draagvlak is noodzakelijk, niet alleen tijdens de invasie, maar met name voor het langdurige stabilisatieproces waarin een functionerende, stabiele staat tot stand wordt gebracht. Van meet af aan dient in de planning en de uitvoering gestreefd te worden naar de integratie van militaire, diplomatieke en civiele inspanningen. Een doctrinaire

uitwerking van het paradigma van de war amongst the people biedt veel aanknopingspunten. ➔

LKOLMARNS drs. A.J.E. (Allard) Wagemaker MA doet wetenschappelijk onderzoek naar gewapende interventies en staatsvorming in fragiele staten. Hij hoopt deze zomer te promoveren op zijn proefschrift "Afghanistan 2001-2012: militaire interventie en staatsvorming in een fragiele staat".

Noten

- 1 AIV. *Falende Staten: een wereldwijde verantwoordelijkheid* (advies 35). Den Haag, 2004, 9.
- 2 Collier, Paul. *The Bottom Billion: Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done About It*. Oxford: Oxford University Press, 2007, 17-75.
- 3 Zie bijvoorbeeld: Tilly, Charles. *Coercion, Capital, and European States: AD 990-1992*. Oxford: Blackwell, 1992 en Etzioni, Amitai. *Security First: For a Muscular, Moral Foreign Policy*. New Haven: Yale University Press, 2007.
- 4 Smith, Rupert. *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*. London: Allen Lane, 2005.
- 5 Het gaat hierbij zowel om de Amerikaanse belangen in Pakistan waarmee de Amerikanen haast een haat-liefde verhouding hebben alsook om de belangen in Centraal Azië. In de jaren '90 werden de Stan-republieken onafhankelijk van Rusland. Ze bleken over aanzienlijke en lucratieve olie- en gasvoorraden te beschikken waarin door veel Amerikaanse bedrijven geïnvesteerd werd.
- 6 Zakaria, Fareed. *The Future of Freedom: Illiberal Democracy at Home and Abroad*. New York: WW Norton and Company, 2004.
- 7 Woodward, Bob. *Obama's Wars: The Inside Story*. London: Simon and Schuster, 2010.
- 8 Giustozzi, Antonnio, *The Art of Coercion: The Primitive Accumulation and Management of Coercive Power* (London: Hurst, 2011).
- 9 Coll, Steve. "The Hidden War", in: *Foreign Policy*, 21 December 2010.

CARTOON

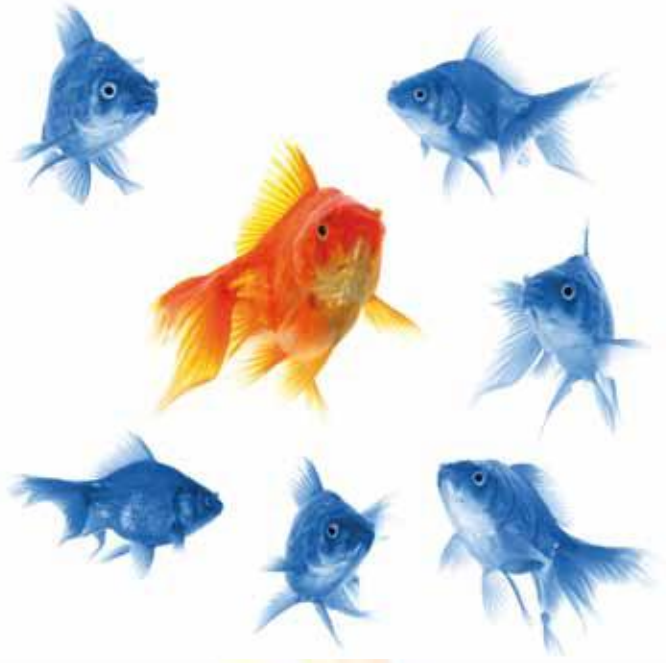
Reactie op 'Leiderschap met een grote of kleine L?' van prof. dr. T. Homan, Marineblad nr.2, 2012.

De context, waarin de leider functioneert, is van groot belang, schrijft Homan. Tevens schrijft hij, dat de leider zijn positie in de concrete interacties steeds opnieuw moet bewerkstelligen, waarbij hij de professionaliteit van zijn ondergeschikten op waarde moet weten te schatten. Dit achten wij juist en ook herkenbaar en werkbaar voor bijvoorbeeld een compagniescommandant op een gevaarlijke missie. Verwarrend echter is, dat de leider niet zegt hoe het moet, maar juist zijn intentie en zijn zorgen daarover deelt met anderen en al interacterend tot nieuwe beelden en acties komt.

Daarvoor in de plaats stellen wij het volgende: op basis van onze praktijkervaring en studie van de militaire literatuur kunnen we zeggen dat de leider met een uitstekend gemotiveerd team en met een goede kans op succes op het doel afgaat op de manier *door hem aangegeven*, mits de besluitvorming daartoe op de juiste wijze (door eenieder begrepen, want in dit team bestaat *Unité de Doctrine*) heeft plaatsgevonden, namelijk door zorgvuldige afweging van toepasselijke beginselen van oorlogvoering. Gebeurt dit niet, of wordt deze afweging verstoord of verdoezeld (denk hierbij aan de vechtmiszie in Uruzgan, die ten onrechte aangeduid werd als opbouwmissie) dan is de kans op mislukking groot. Wij schreven daarover in Carré (jaargang 2011, nrs. 1,3,5,8 en 11/12).

Op het symposium 'Leider en boekhouder' (2 december 2011, in de Kromhoutkazerne te Utrecht) kon deze verstoring worden beluisterd in de voordrachten van twee compagniescommandanten met gevechtservaring in Uruzgan. In de forumdiscussie aan het eind sprak ik (A.V.) de volgende woorden (na gezegd te hebben, dat ik mede namens kolonel b.d. De Roode sprak):

'De oproep voor dit symposium begrijp ik als volgt, dat officieren bij het leidinggeven op missie een beter resultaat boeken dan in eigen land, anders gezegd zij hebben op missie meer kans om hun doel te bereiken. Deze bevinding spoot met de conclusies uit onze studie, namelijk deze officieren denken en werken als volgt: zij voelen op missie de noodzaak van het zich houden aan kernregels van oorlogvoering, zoals - en dit zijn de zogenaamde beginselen van oorlogvoering - eerst het doel dan de middelen, hoe sterk, hoe zwak zijn we, het behouden van de maximale vrijheid van handelen, eenhoofdige leiding, eenvoud en duidelijkheid van bevelvoeren, juiste concentratie van middelen op de juiste tijd, op de juiste plaats; deze beginselen zijn voelbaar noodzakelijk daar en van levensbelang. Wij ontdekten in onze studie en we hebben goede rolmodellen als Dick Winters en Norman Schwarzkopf, wij ontdekten dat hoe verder van het operatiegebied of (in onze situatie; A.V.) hoe dichter bij Den Haag of de minister, des te minder wordt deze noodzaak gevoeld en geven onze militaire leiders aldaar veel ruimte aan politieke overwegingen in hun besluitvorming. Het echte werken raakt dus op de achtergrond en aan hen zou ik willen voorhouden: Geef je goed rekenschap van beginselen van oorlogvoering bij planning en uitvoering van militaire missies, de nare voorbeelden (waarbij dit niet gebeurde) hebben we voor ons (ik dacht daarbij aan Market Garden en Srebrenica –zie Carré nrs.1 en 3- en Sirte - nr.5), dan is de kans van slagen groter dan wanneer we deze beginselen niet voldoende aandacht geven. Uit onze studie blijkt steeds weer dat deze regel geldt. Ik besluit met een opmerking over het aansturen van een operatie, het tweede thema van dit symposium. Dit aansturen kan het beste door de operationele commandant zelf, want hij is 'de man op de brug' en hij weet waarover hij praat en waarom hij wat wenst. Ondersteun hem vanuit Den Haag, zodat hij optimaal en op een te verantwoorden wijze

commando kan voeren, te verantwoorden wijze, ook naar de Tweede Kamer bijvoorbeeld, want hij moet immers een afweging maken en vervolgens een keuze bij frictie (die standaard is) tussen beginselen van oorlogvoering en hij is daarvoor de aangewezen persoon. Ik heb dus geen vragen voor het forum, maar ik plaats een paar stellingen, die door de militaire geschiedenis worden bewezen'.

Buiten de kazerne werd ik aangesproken door een jonge luitenant, die zei dat ik goed en juist gesproken had.

Enkele andere kernpunten uit onze studie:

1. De wijze, waarop de commandant omgaat met de toepasselijke beginselen van oorlogvoering (en bijbehorende doctrines en methoden) is een maat voor zijn vakbekwaamheid als leider;
2. Zo wordt goed leiderschap eerder ontdekt en ook falend leiderschap;
3. De goede effecten van het denken en handelen volgens basisbeginselen zien we bijvoorbeeld in de wereld van de ondernemer (evenals zijn militaire collega kent ook hij de waarde van planning op basis van SWOT, zie businessbox.nl);
4. Een fraaie opsomming van beginselen van oorlogvoering met een korte toelichting vinden we in het boek 'Krijgskunde en ondernemingsstrategie' van Robert Ogilvie (ISBN 978 90 254 1984 4).

En in de wereld van het wegverkeer zijn wij allen gewend aan het goed denken en handelen op basis van grondbeginselen; hier is nauwelijks afstand tussen Den Haag en de praktijk. De reden is simpel, want er is sprake van *Unité de Doctrine*: het spreekt duidelijk voor eenieder (gebruiker en beleidsmaker) dat optimaal gebruik van ons wegennet met zo min mogelijk slachtoffers alleen kan, als wij ons houden aan de regels voor het wegverkeer, rijdend in een APK-gekeurde auto.

Ook het zich scharen achter de beginselen van oorlogvoering is van levensbelang; dit behoeft geen toelichting.

Daarom besluiten wij met een aanvulling op het adagium, ons in de opleiding voorgehouden, 'Denken in de geest van de leiding' en wel de volgende: eenieder (van bevelhebber tot en met matroos derde klasse) moet denken en handelen in de geest van de beginselen van

oorlogsvoering (en bijbehorende doctrines en methoden), waarbij de commandant de eerstverantwoordelijke is voor de inspiratie daartoe in zijn team en voor het toezicht daarop. Goede motivatie ter bereiking van het doel, op de wijze *door de commandant aangegeven* is daarvan een van de gevolgen. Houd daarbij steeds voor ogen:

Streef naar Unité de Doctrine!

Aldus zal de commandant in zijn organisatie weer terugkeren naar de positie, waar hij hoort en zal professor Homan in een vervolgonderzoek dat in een organigram bevestigd zien.

Kol. b.d. H.Ch. de Roode en LTZ 1 b.d. mr. A. Volbeda

Reactie auteur

De heren De Roode en Volbeda hebben een uitgebreide en weldoordachte reactie geschreven naar aanleiding van mijn artikel 'Leiderschap met een grote of kleine L?'. Dank hiervoor. Dat zet de lezers en mijzelf weer aan het denken. Zelf heb ik geen krijgskundige achtergrond. Dus het is voor mij niet gemakkelijk om heel 'inhoudelijk' op de gedachten van De Roode en Volbeda te reageren. Toch zou ik graag enkele opmerkingen willen maken.

Het verschil tussen het betoog van De Roode en Volbeda en mijn artikel is wat mij betreft samen te vatten in het verschil tussen 'zoals het zou moeten' enerzijds en 'hoe het werkelijk gaat' anderzijds. Beide heren pleiten voor een 'Unité de Doctrine' waarbij men zich moet houden aan de kernregels en beginselen van oorlogsvoering. Sterker nog: een goede en vakbekwame leider is volgens hen te herkennen aan de mate waarin hij of zij uitgaat van die oorlogsvoeringsbeginselen. Ook 'Den Haag' moet zich bij de planning van missies rekenschap geven van diezelfde beginselen, aldus de auteurs.

In de 'complex responsive process-benadering' - die ik als uitgangspunt bij mijn onderzoek en onderwijs hanteer - worden doctrines, principes en beginselen beschouwd als zogenoemde 'cult values', ofwel als 'hyperculturals'. Het betreft overzichtelijke verzamelingen met statements (one liners, visies, 'kernwaarden', etc.) die leiders en organisatie hanteren om duidelijk te maken wat ze willen met de organisatie en de mensen die daar actief zijn. Vaak wordt daarbij verwezen naar een erfgoed, een rijke geschiedenis etc.. *Cult values* geven het gevoel dat je deel uitmaakt van iets groters; - iets waaraan je je persoonlijke waarde aan ontleent. 'Eerst het doel, dan de middelen'; 'opofferen voor het vaderland'; dat soort zinnen.

Het probleem bij *cult values* is dat ze in feite vereenvoudigingen zijn van de complexe werkelijkheid. Ze klinken mooi, maar ze zijn in concrete situaties lastig toe te passen. In het onderwijs, bijvoorbeeld, zijn studenten inmiddels klanten geworden. Maar hoe 'klantgericht' (*cult value*) ben je als je een student laat zakken voor een tentamen? En als de kernregel van oorlogsvoering is 'maximale vrijheid van handelen', wat zeg je dan als jonge luitenant tegen 'Den Haag' als die met allerlei regels en procedures die vrijheid juist drastisch inperkt? In de sociologische complexiteitstheorie wordt er van uit gegaan dat je *cult values* niet geïmplementeerd krijgt door 'als leider te zeggen hoe het moet' waarbij je als leider 'op het doel afgaat zoals door jou aangegeven' (citaten van De Roode en Volbeda).

De andere kant van de conceptuele munt van *cult values* / *hyperculturals* heet 'particulariseren'. Particulariseren houdt in dat mensen in concrete lokale situaties (zowel in Den Haag als op missie in het operatiegebied) door middel van hun onderlinge interactie

en actie betekenis geven aan die *cult values*. Daarbij houden ze rekening met de lokale omstandigheden en de ervaringen die men gezamenlijk al achter de rug heeft. Particulariseren is dus het lokaal vertalen en concretiseren van de algemene waarden. Waarbij de lokale werkelijkheid de overhand heeft en niet de bedachte werkelijkheid op papier.

Wat heeft dit met leiderschap te maken? Heel veel, zou ik zeggen. Stel dat een groep militairen de kernregel voor oorlogsvoering 'maximale vrijheid van handelen' lokaal particulariseert als: 'als we maar een hoop lol hebben dan is het goed'. "Levensgevaarlijk" zouden De Roode en Volbeda dan zeggen. Terecht, dunkt me. Maar wat is dan 'goed leiderschap'? Zou het werken als de leider de kernregels van oorlogsvoering nog eens aan zijn ondergeschikten voorleest en hen aangeeft wat precies de bedoeling is? Dat kan. Maar het complexiteitsperspectief geeft aan dat de houding van de groep militairen eerder zal veranderen als de leidinggevende met hen in intensieve interactie treedt, waarbij men gezamenlijk tot nieuwe betekenisgevingen kan komen. Ook de leider zelf zal daarbij trouwens mee-veranderen; mogelijk geïnspireerd door de 'intelligent ongehoorzame' gedragingen van zijn collega's (zie de column van Jaap Peters in het Marineblad nr. 2, 2012).

Verandert de concrete lokale situatie dan is het dus ook niet een kwestie van "ik heb het jullie toch zo goed uitgelegd!". Maar juist andermaal het gesprek aangaan over wat men in die concrete situatie doet met de *cult value* 'maximale vrijheid'. Wanneer er (in concrete gevechtssituaties) geen tijd is voor dergelijke gesprekken wordt het belang van training en opleidingen des te groter. Maar ook daar gaat het er niet alleen maar om, om de collega's uit te leggen hoe het zou moeten (de *cult values*). Juist door bijvoorbeeld in rollenspelen tal van situaties door te spelen waarbij de leider tijdens en na die rollenspelen met de aanwezigen steeds bespreekt wat 'maximale vrijheid van handelen' inhoudt, kunnen *cult values* duurzaam geparticulariseerd worden. Waarbij overigens ook een belangrijk onderdeel van de rollenspellen is: hoe je elkaar aanspreekt als de ander zich niet aan de geparticulariseerde *cult values* houdt. En wat je doet als de leider-zelf de regels overtreedt?...

Ten slotte nog een laatste observatie over 'Den Haag'. Het is ook mijn eigen ervaring dat, naarmate je dichter bij 'de politiek' komt, het operationele belang minder voorop staat. Juist het politieke belang lijkt dan steeds meer leidend te worden voor datgene wat er bedacht en besloten wordt. Gelukkig maar, zou ik zeggen. Zo werkt naar mijn idee het politieke bestel waar we met z'n allen voor gekozen hebben. De lokale Haagse werkelijkheid is immers een totaal andere dan de operationele werkelijkheid. En dus zal men in Den Haag diezelfde krijgsbeginselen op een geheel andere manier particulariseren. Het is dezelfde interactionele dynamiek als hierboven. Maar dan in een geheel andere context.

De Roode en Volbeda doen richting Den Haag de oproep om de operationele commandant 'optimaal te ondersteunen, zodat hij optimaal commando kan voeren'. Maar ik twijfel enigszins aan de positieve uitwerking hiervan. Immers 'Den Haag' zal die optimale ondersteuning totaal anders invullen - particulariseren dus - dan de steun die men in het veld nodig heeft. Ook hier gaat het wat mij betreft dus niet om regels, plannen en principes. Maar om de steeds opnieuw te voeren dialoog met alle betrokkenen over de vraag 'Hoe kunnen wij jullie, en jullie ons helpen om tot een goed resultaat te komen?'

Afghanen aan de leiding

Van Comprehensive Population-Centric Counterinsurgency naar Security Force Assistance

Uiterlijk eind 2014 moet de Afghaanse regering de volledige verantwoordelijkheid en soevereiniteit over het eigen land hebben overgenomen. Dit vereist een op hun taak berekende politie en krijgsmacht die in staat zijn voor de veiligheid van de eigen bevolking en de staat te zorgen. Om dit te realiseren worden door de International Security Assistance Force (ISAF) 352.000 Afghaanse politiemensen en militairen opgeleid, bewapend, uitgerust en ontplooid.

ISAF moet nu vaart maken met de overdracht van veiligheidstaken aan de politie en krijgsmacht zodat die vanaf 2015 zelfstandig kunnen optreden. Voor ISAF betekent dit een geleidelijke verschuiving van een gevechtsuitvoerende naar ondersteunende taak, te beginnen op tactisch niveau. Dit artikel richt zich op het vraagstuk hoe ISAF in de resterende

Boven: over ruim twee jaar moeten de Afghaanse politie en krijgsmacht zelfstandig kunnen optreden.

tijd de Afghaanse politie en krijgsmacht kan ondersteunen op weg naar volledige zelfstandigheid. Eerst worden de voornaamste redenen voor het tekortschieten van het in 2009 ingevoerde *partnering concept* beschreven. Vervolgens wordt het *Security Force Assistance (SFA)* concept geïntroduceerd. Ten slotte passeren de voornaamste uitdagingen voor ISAF de revue.

Het falende 'partnering concept'

Na de inval van 2001 in Afghanistan is ISAF geleidelijk begonnen met de opbouw en training van de *Afghan National Security Forces (ANSF)*, bestaande uit de *Afghan National Army (ANA)* en *Afghan National Police (ANP)*. Tot 2009 was er geen sprake van een eensluidende en systematische aanpak door ISAF, hetgeen de ontwikkeling van een effectieve en onafhankelijke ANSF heeft verinderd.'

ISAF voerde vooral *Enemy-Centric Counterinsurgency* operaties uit, waarbij het bestrijden van de opstandelingen met militaire middelen centraal stond. Met het aantreden van president Obama in het Witte Huis voerden de Verenigde Staten in de tweede helft van 2009 een nieuwe Afghanistan strategie in. Uitgangspunt werd het voeren van een *Comprehensive Population-Centric Counterinsurgency*: opstandelingen dienden te worden bestreden met inachtneming van de belangen van de bevolking – dus niet slechts op puur militaire gronden. Ook werd in de nieuwe strategie meer de nadruk gelegd op het trainen en vergroten van de ANSF,

om zo de Afghanen in staat te stellen in hun eigen veiligheid te voorzien en de interveniërende coalitielanden de gelegenheid te geven hun eenheden terug te trekken.

Het versneld vergroten en opbouwen van de ANSF bracht het gevaar met zich mee van inadequate training, onervaren leiderschap en een gebrek aan *enablers*.² Om deze risico's te beperken en tegelijkertijd een meer capabele ANSF te ontwikkelen, voerde de toenmalige commandant van ISAF, generaal Stanley McChrystal, het '*partnering*-concept' in.³ Dit concept ging uit van het opbouwen van een op wederzijds vertrouwen en respect gebaseerde relatie, waarbij de relatieve krachten van beide partijen werden gebundeld om hieruit wederzijds voordeel te behalen. McChrystal's idee was de coalitie-eenheden en ANSF-eenheden gezamenlijk te laten leven, trainen en opereren waarbij de coalitie-eenheden leiderschap,

ondanks alle inspanningen lukte het ISAF niet het *partnering*-concept volledig te implementeren

beroepsprofessionalisme en *enablers* inbrachten, en de ANSF-eenheden gevoel voor de omgeving en de complexe Afghaanse cultuur. Deze aanpak zou bijdragen aan de versnelde ontwikkeling van de ANSF en de gelegenheid bieden geleidelijk de leiding over operaties over te nemen. Echter, ondanks alle inspanningen lukte het ISAF niet het *partnering*-concept volledig te implementeren. Hiervoor zijn meerdere verklaringen, die hieronder aan de orde komen.

Onduidelijkheid over *partnering*

Voor veel coalitie-eenheden was het niet duidelijk wat *partnering* inhield en hoe het moest worden uitgevoerd. Het vereiste een mentaliteitsomslag en stuitte op veel onbegrip. ISAF (onder) commandanten vonden het bijvoorbeeld niet logisch om de eigen gevechtskracht op te offeren ten gunste van het trainen, adviseren en ondersteunen van hun Afghaanse partnereenheden, zolang zij nog verwickeld waren in een strijd met de opstandelingen. Anderen waren van mening dat *partnering* een nog grotere afhankelijkheid van ISAF in de hand zou werken, zij gingen voorbij aan de intenties van het *partnering*-concept. Slechts weinigen waren werkelijk bereid om meer met de Afghaanse partners buiten de muren van de eigen beveiligde kampen op te treden en minder gescheiden en vanuit gepantserde voertuigen te opereren.

Onvoldoende *partnering* capaciteiten

ISAF had vanaf de invoering van het *partnering*-concept onvoldoende coalitie-eenheden om op alle niveaus te kunnen 'partneren' met de ANSF-eenheden. Dit gold niet alleen voor de reguliere gevechtseenheden, maar ook voor de *Operational Mentor and Liaison Teams* (OMLTs) en *Police Operational Mentor and Liaison Teams* (POMLTs) die werden ingezet voor het uitvoeren van mentor- en trainingstaken. Doordat deze *mentoring* teams afhankelijk waren van reguliere gevechtseenheden voor *force protection* en *enablers* konden zij niet volledig zelfstandig optreden. Ook werd de inzetbaarheid van deze *mentoring* teams belemmerd door nationale voorbehouden (*caveats*), die bijvoorbeeld

OMLTer leert ANA soldaat de staande schiethouding aan.

deelname aan gevechtsoperaties verhinderden. Door de reeds in gang gezette terugtrekking van gevechtstroepen uit Afghanistan zal ISAF over nog minder troepen en de bijbehorende *enablers* gaan beschikken om *partnering* taken te kunnen uitvoeren.

Geen accuraat beoordelingsmechanisme

ISAF beschikte niet over een accurate meetmethode om de tekortkomingen van ANSF-eenheden op de verschillende operationele niveaus te kunnen vaststellen. Hierdoor was zij niet in staat om inzichtelijk te maken over welke additionele capaciteiten en vermogens de ANSF moesten beschikken om zelfstandig de veiligheid te kunnen waarborgen en welke vaardigheden nog moesten worden aangeleerd.

ISAF's meetinstrument, de *Commanders Unit Assessment Tool* (CUAT), droeg slechts in beperkte mate bij aan het inzichtelijk maken van de ontwikkeling van de ANSF. Het gaf weliswaar informatie over de capaciteiten, maar weinig inzicht in de vermogens. Zo werden bijvoorbeeld het aantal wapens, de hoeveelheid munitie en het aantal voertuigen van een mortiereenheid geïnventariseerd, maar werd niet beoordeeld of de eenheid in staat was om effectief vuur op een doel uit te brengen. Ook waren rapportages vaak onvolledig, onnauwkeurig en niet actueel. Bovendien werden niet de juiste capaciteiten van de ANP gemeten. De ANP werd op basis van dezelfde criteria als de ANA beoordeeld, zonder dat er rekening werd gehouden met de verschillen in militaire en politievaardigheden. Verder hadden commandanten de neiging om de beoordelingen te optimistisch weer te geven.

Tekortkomingen bij het ANSF-leiderschap

ISAF verrichtte grote inspanningen om het ANSF-leiderschap te verbeteren. Vanaf het begin kampte de ANSF echter met tekorten aan capabele officieren en onderofficieren. Hogere leidinggevende functies werden vaak gekocht of gevuld op basis van vriendjespolitiek (cliëntalisme) en (patrimoniale) groepsbelangen. De hogere leidinggevendenden misten daardoor veelal de vereiste opleiding en managementervaring om hun

Hogere politie- en legercommandanten kijken toe.

respectievelijke organisaties aan te kunnen sturen. Ook kwam er, vooral bij de oudere en hogergeplaatste officieren, veel corruptie voor. Daarnaast kostte het veel tijd en inspanning om het onderofficierenkorps een formele positie te geven binnen de ANSF. Hoewel de ANSF op westerse wijze wordt georganiseerd en opgeleid, zijn de oudere en hogergeplaatste officieren volgens het Russische systeem opgeleid. Zij hadden derhalve grote moeite met het erkennen en ondersteunen van het onderofficierenkorps. Omdat zij traditioneel weinig aandacht hebben voor het eigen ondergeschikte personeel en materieel en niet gewend zijn controle uit te voeren over kritische zaken zoals wapens en uitrusting, was het voor hen moeilijk te accepteren dat onderofficieren de dagelijkse leiding kregen over het lagere niveau. Tenslotte belemmerden zaken als frequente functiewisselingen, tribale- of familiehiërarchieën en beperkte geletterdheid de ontwikkeling van leidinggevend.

Gebrek aan een duidelijk ontwikkelingsplan voor de ANSF

De meeste coalitie-eenheden voerden tijdens hun tour voornamelijk de eigen toegewezen (gevechts)taken uit. De ontwikkeling van de ANSF werd voornamelijk overgelaten aan de OMLTs en POMLTs. Sommige eenheden ontwikkelden weliswaar op basis van eigen standaarden en ervaringen een trainingsprogramma voor hun ANSF-partnereenheid, maar doorgaans slechts voor de duur van de eigen rotatie. De ontwikkelde trainingsprogramma's en het bereikte ontwikkelingsniveau van de ANSF-partner werden zelden doorgegeven aan de aflossers, terwijl de aflossende eenheden veelal de neiging hadden om bij voorbaat de capaciteiten en vermogens van de ANSF-partner te laag in te schatten. Hierdoor was er geen continuïteit in de ontwikkeling van ANSF. Het *partnering*-concept als een methode om de ANSF gereed te stellen voor een onomkeerbare overdracht van de veiligheidsstaken aan de Afghaanse regering werkte onvoldoende. Eind 2011 voerde ISAF daarom een nieuw concept in.

Een nieuwe aanpak: Security Force Assistance

Security Force Assistance (SFA) wordt in het Amerikaanse militaire handboek (FM 3-07.1) gedefinieerd als, "The unified action to generate, employ, and sustain local, host nation or regional security forces in support of a legitimate authority."

Binnen de Amerikaanse krijgsmacht is SFA primair een taak voor de *Special Forces* (SF). De afgelopen jaren is de behoefte aan SFA-eenheden fors toegenomen waardoor steeds vaker ook reguliere eenheden voor deze taak worden ingezet. Dit verlangt een mentaliteitsverandering bij deze eenheden, omdat zelfstandiger en onafhankelijk van de eigen moedereenheid en ondersteunende eenheden moet worden opgetreden. De belangrijkste taken van

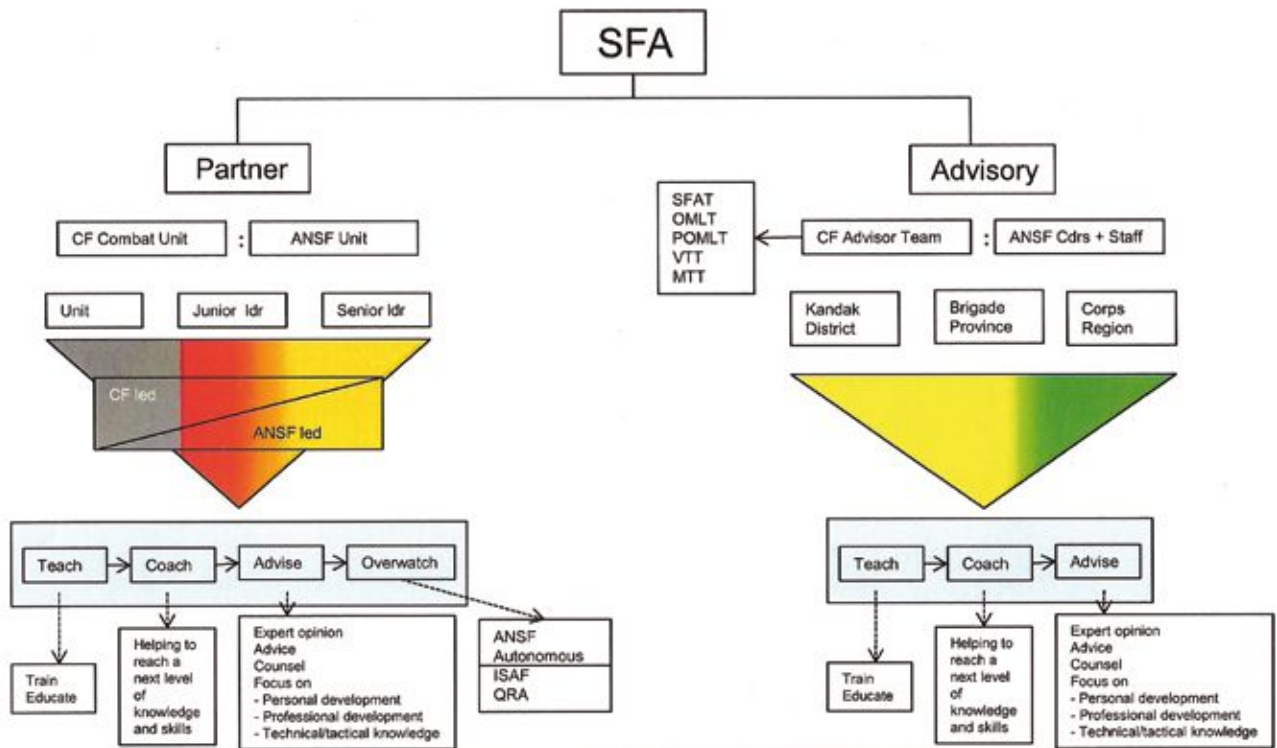
het SFA-concept is van cruciaal belang voor de tijdige overdracht van de verantwoordelijkheid over de veiligheid van Afghanistan

SFA in Afghanistan zijn het rekruteren, bewapenen, uitrusten en opleiden van militairen en politieagenten, het formeren en trainen van militaire en politie eenheden, en het adviseren en ondersteunen van de ANSF.

Binnen ISAF is het rekruteren, organiseren, trainen, uitrusten en opbouwen van de ANSF een verantwoordelijkheid van de *NATO training Mission Afghanistan* (NTM-A). NTM-A brengt de ANSF naar het niveau van initieel operationeel gereede eenheden. Vervolgens draagt zij zorg voor de ontplooiing in Afghanistan waarbij de ANSF-eenheden worden overgedragen aan ISAF's *Joint Command* (IJC). IJC voert het operationele bevel over alle ISAF-eenheden in Afghanistan, adviseert en ondersteunt de ANSF en beoordeelt de gereedheid en inzetbaarheid van de ANSF. IJC's operationele en tactische commandanten zijn verantwoordelijk voor het vergroten van de door NTM-A aangebrachte basisvaardigheden en het professionaliseren van de ontplooiende ANSF-eenheden in hun operatiegebied.

Het SFA concept

Het SFA-concept is van cruciaal belang voor de tijdige overdracht van de verantwoordelijkheid over de veiligheid van Afghanistan. Het stelt ISAF tevens in staat geleidelijk zijn gevechtseenheden te vervangen door SFA-eenheden en uit Afghanistan terug te trekken. *Partnering* is ook binnen SFA een belangrijke methode om de vaardigheden van de ANSF verder te vergroten; adviseren vormt de andere pijler van het SFA-concept, zie figuur 1. Door middel van *partnering* worden ANSF eenheden (ANSF Unit) door coalitie gevechtseenheden (CF Combat Unit) naar een niveau gebracht waarop zij zelfstandig kunnen optreden met behulp van slechts een SFA-eenheid (Advisory). Tijdens *partnering* worden ontbrekende vaardigheden door de coalitiepartner aangeleerd (*Teach*), die in deze fase de leiding heeft tijdens inzet (CF Led). Daarna ondersteunt zij de ANSF-partner met het bereiken van een hoger niveau (*Coaching*). Vervolgens treedt de ANSF-partner zelfstandig op (ANSF Led) waarbij de coalitiepartner slechts adviseert (*Advise*). Ten slotte opereert de ANSF-eenheid zelfstandig, waarbij de coalitiepartner zich in de buurt bevindt om toezicht te houden en indien nodig te ondersteunen (*Overwatch*). Gedurende dit ontwikkelingsproces verschuift dus geleidelijk het

Figuur 1, SFA raamwerk.

accent van *Teaching*, *Coaching* en *Advising* via de lagergeplaatste leidinggevendenden (*Junior Ldr*) naar de hogergeplaatste leidinggevendenden (*Senior Ldr*). De voortgang in ontwikkeling wordt met een kleurenschaal aangegeven, waarbij grijs betekent dat de ANSF-eenheid niet over voldoende vaardigheden beschikt en alleen samen met en onder leiding van een coalitiepartner kan optreden. Oranje betekent dat de ANSF-eenheid de leiding tijdens optredens heeft en dat de coalitiepartner ondersteunt.

Zodra een ANSF-eenheid het niveau heeft bereikt waarbij zij zelfstandig kan optreden, maar nog wel begeleiding bij de planning, voorbereiding en uitvoering van optredens nodig heeft trekt de coalitiepartner zich terug en wordt deze vervangen door een SFA-eenheid (*CF Advisor Team*). De SFA-eenheid richt zich alleen op het ANSF leiderschap (*ANSF Cdrs + Staff*). Ook hier worden *Teach*, *Coach* en *Advise* technieken gebruikt om het leiderschap naar een hoger niveau te brengen. Er wordt op het laagste leiderschapsniveau (*Kandak*⁴ en *District*⁵) begonnen. Zodra een ANSF-eenheid op het *Kandak/District* niveau zelfstandig kan opereren wordt de SFA-eenheid teruggetrokken. Wel blijven een *ISAF Quick Reaction Force (QRF)* en *enablers* op afroep beschikbaar voor noodgevallen. Uiteindelijk moeten alle niveaus zelfstandig kunnen optreden met alleen nog een strategische *QRF* en *enablers* op afroep. Ook hier wordt een kleurenschaal gebruikt om de voortgang in ontwikkeling aan te duiden. Geel betekent dat de ANSF-eenheid zelfstandig kan optreden met ondersteuning van een SFA-eenheid. Groen betekent dat de ANSF-eenheid volledig zelfstandig kan optreden.

Eén SFA-organisatie bouwen

De verdere ontwikkeling en professionalisering van de ANSF vereist voldoende goedgetrainde, georganiseerde en uitgeruste

SFA-eenheden die capabel zijn om de ANSF te trainen, coachen en adviseren. Deze eenheden moeten zelfstandig kunnen optreden, waarbij zij in hun eigen bescherming en veiligheid moeten kunnen voorzien en *gevechtsevenablers* moeten kunnen afroepen, zoals *close air support*, indirecte vuursteun, medische evacuatie en logistieke herbevoorrading, ter ondersteuning van de ANSF-partner. ISAF en de coalitiepartners hebben inmiddels initiatieven ondernomen om op korte termijn in deze behoefte te voorzien.

De Amerikaanse landmacht beschikt over *Brigade Combat Teams (BCTs)* die ingezet kunnen worden voor SFA-taken. Tot dusverre zijn BCTs ingezet voor *Comprehensive Population-Centric Counterinsurgency* operaties. Elke ontplooiende BCT beschikt over een SFA-element, bestaande uit 48 speciaal hiervoor opgeleide en getrainde officieren en onderofficieren, die in het operatiegebied van de BCT worden ingezet voor SFA-taken. Zij zijn echter te gering in aantal en te afhankelijk van het BCT voor *force protection* en ondersteuning om de noodzakelijke SFA-taken effectief te kunnen uitvoeren. Inmiddels heeft het Pentagon vier BCTs, een infanterie brigade en een legerstaf aangewezen om ongeveer 1.500 officieren en onderofficieren te leveren voor het vormen van 18-man sterke SFA-teams. Deze teams worden tussen april en augustus van dit jaar naar Afghanistan uitgezonden om SFA-taken uit te voeren.⁶

Eind 2011 is aan de aan ISAF deelnemende landen gevraagd meer en robuustere *Military Advisors Teams (MATs)* en *Police Advisors Teams (PATs)* beschikbaar te stellen, ter vervanging en uitbreiding van de huidige OMLTs en POMLTs. Deze MATs en PATs moeten zelfstandig kunnen optreden en in de eigen *force protection* voorzien. Tevens is verzocht om de eenheden zo min mogelijk *caveats* te geven. De inzet van deze MATs en PATs is op zijn vroegst voorzien in de tweede helft 2012.

Halverwege 2011 zijn verschillende ontplooiende gevechtseenheden

Gezamenlijke patrouille.

op eigen initiatief begonnen zich te herorganiseren tot een SFA-taakeenheid, bijvoorbeeld een Britse eenheid in de provincie Helmand en een Australische eenheid in de provincie Uruzgan.

Conclusie

In de tijd die ISAF rest tot eind 2014 moet het vaart maken met de overdracht van taken en verantwoordelijkheden aan de ANSF. Hiervoor zal ISAF zijn *Comprehensive Population-Centric Counterinsurgency*-aankpak moeten veranderen in een *Security Force Assistance*-aankpak. Dit vereist vooral een mentaliteitsverandering bij het ISAF leiderschap op alle niveaus – van het tactische tot het strategische – om te beseffen en te accepteren dat de Afghanen de probleemeigenaren zijn, en ISAF een ondersteunende en assiserende rol heeft. ISAF kan hierbij gebruik maken van de

bijzondere aandacht is nodig voor de ontwikkeling van leidinggevende- en managementvaardigheden binnen zowel het officierenkorps als het onderofficierenkorps

geleerde lessen bij de implementatie van het *partnering*-concept. Voor een zo groot mogelijke eenheid in werken en opereren verdient het de voorkeur alle SFA-capaciteiten in één SFA-organisatie onder te brengen met een eigen commandostructuur. Daarnaast is een helder en eensluidend ontwikkelplan voor de ANSF nodig, opdat de gestelde doelen ook inderdaad gehaald worden. Hierbij is bijzondere aandacht nodig voor de ontwikkeling van leidinggevende- en managementvaardigheden binnen zowel het officierenkorps als het onderofficierenkorps, waarbij er het vertrouwen is van het officierenkorps voor de uitvoerende vaardigheden van het onderofficierenkorps. ←

LTKOLMARNs drs. O.M. (Oscar) Smith is korpshoofd mariniers en universitair docent bij de NLDA. Van april tot september 2008 is hij uitgezonden geweest naar Uruzgan, Afghanistan als *Deputy Commander HQ OMLT 4 ANA Brigade*. Van juni tot december 2011 is hij uitgezonden geweest als *Afghan National Security Forces development/Security Force Assistance Subject Matter Expert* binnen *COMISAF Advisory and Assistance Team* op HQ ISAF te Kaboel, Afghanistan. In deze laatste hoedanigheid heeft hij studies, onderzoeken, analyses en aanbeveling gedaan, die betrekking hebben op de ontwikkeling van de ANSF en de invoering van een *Security Force Assistance*-concept in Afghanistan.

Noten

- 1 Kelly, Terrence K., Nora Bensahel, Olga Oliker. *Security Force Assistance in Afghanistan. Identifying Lessons for Future Efforts*, Santa Monica: RAND Corporation, 2011.
- 2 In dit artikel wordt onder *enablers* verstaan: militaire ondersteunende capaciteiten die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de missie, zoals Medische Evacuatie (MEDEVAC), Indirecte Vuursteun en Close Air Support (CAS).
- 3 COMISAF Partnering Directive, 29 August 2009.
- 4 De organisatiestructuur van de ANA is vergelijkbaar met een westers legerkorps en bestaat uit Kandaks en Brigades. Een Kandak is vergelijkbaar met een westers infanterie bataljon.
- 5 De ANP is georganiseerd volgens het district (*District*), provinciaal (*Province*) en regionaal (*Region*) niveau.
- 6 U.S. Department of Defence News Release No. 111-12, February 15, 2012. Zie: <http://www.defense.gov/releases/release.aspx?releaseid=15066>.

Tentoonstelling Nederlands Fotomuseum Rotterdam

In het spoor van de Afghaanse heroïne

‘In het spoor van de Afghaanse heroïne’ is het indrukwekkende project van fotograaf Robert Knoth en publiciste Antoinette de Jong. In beeld, video en geschrift laat het zien hoe heroïne zijn verwoestende spoor trekt door de wereld, als de zwarte achterkant van de globalisering.

Links: Veld met
Papaverbloemen, Balkh,
Afghanistan 2004.

Rechts: Kabul,
Afghanistan 1994.

(Foto's: Robert Knoth/
Antoinette de Jong)

Het project is opgezet als een driedimensionaal reisverhaal van bijna twintig jaar dat in het spoor van de Afghaanse heroïne duikt op weg naar Amsterdam en Londen. Naast foto's en het fascinerende boek *Poppy: Trails of Afghan Heroin* maakt een hartverscheurende video-installatie deel uit van de tentoonstelling in het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam.

De rode draad is de heroïne – een morfinederivaat uit het ingedroogde melksap van de opiumpapaver. Chaos, ellende, onveiligheid en heroïne blijken nauw met elkaar verbonden. De problematiek heeft een wereldwijd karakter. Als het over Afghanistan gaat, waar meer dan 85 procent van de papaver verbouwd wordt, dringt zich de vraag op of het aanpakken van de wortels van de problematiek ook de basis is voor het aanpakken van de onveiligheid en de met heroïne samenhangende ellende. Het verhaal dat voortkomt uit de Afghaanse *poppy* is het verhaal van globalisering van problemen. Waar we de ellende van instabiliteit en opium aan de basis proberen te beheersen blijken heroïne (en andere drugs), oorlogen, gewapende conflicten, corruptie en instabiliteit elkaar stevig in de greep te houden.

Het project over de verwoestende werking van de drugs vertakt zich over meerdere sporen. Thema's zijn de verslaving, zoals bij de Russische soldaten terug uit Afghanistan, de HIV- en aidsepidemie in Oekraïne, het desintegreren van Tadjikistan en Kirgizië door corruptie en gebrek aan weerbaarheid, en het witwassen van enorme hoeveelheden geld in Dubai en Albanië. Het verband met de wapenhandel en – natuurlijk – met de grote en de kleine criminaliteit wordt duidelijk. Het is een somber beeld van onze wereld, het somberst is misschien wel dat iedereen die kranten leest weet dat een oplossing er voorlopig nog niet is. Het project bewijst dat dit geen reden is stil te blijven zitten.

Wie het boek *Poppy: Trails of Afghan Heroin* leest, een prachtig fotoboek en een intrigerende verhalenbundel, en de video-installatie in Rotterdam bekijkt, beseft dat voor het maken meer

nodig is dan journalistieke belangstelling. Er is moed voor nodig en de bereidheid grote risico's te lopen om vast te kunnen leggen wat je wilt laten zien. De makers verdienen grote bewondering voor hun doorzettingsvermogen, vakmanschap en onverschrokkenheid.

Wie wil begrijpen hoe onze eigen veiligheid in brede zin samenhangt met de fragiliteit van andere staten, het effect van gebeurtenissen (ver) buiten onze staatsgrenzen en hoe heroïne daarin als katalysator werkt, mag het boek *Poppy* en de video-installatie in Rotterdam niet missen. De rijke variatie in beeld en tekst legt die realiteit op een toegankelijke manier bloot, zonder de rafelranden van die realiteit te polijsten.

De tentoonstelling duurt tot 10 juni 2012.

Adres Fotomuseum: Gebouw Las Palmas, Wilhelminakade 332, 3072 AR Rotterdam www.nederlandsfotomuseum.nl

Drs. A.J.E Wagemaker MA, LKOLMARNIS

Speciale actie voor lezers van het Marineblad:

Bestel het boek *Poppy: Trails of Afghan Heroin* nu zonder verzendkosten te betalen! Ga naar: www.ydocstore.org/poppy en geef als kortingscode poppy12.

Poppy: Trails of Afghan Heroin

Auteurs : Robert Knoth en Antoinette de Jong (fotografie en tekst)
Uitgevers : YdocPublishing en Hatje Cantz Verlag
Omvang : 492 blz.
Prijs : € 39,50
ISBN : 978.37.7573.337.3

Laat je gaan

De accommodaties van het Korps Mariniers. Zo wijd de wereld denkt

Afgelopen jaar, tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van de vereniging 'Willem Joseph Baron van Ghent' werd door de Korpsleiding een presentatie verzorgd, waarin wensen en mogelijke voornemens werden besproken.

De Korpsadjutant Hans Veldhuis nam de aanwezigen in zijn lezing mee over de hele wereld (het gebied dat gelukkig nog steeds de belangstelling kent van het huidige Korps Mariniers). 'En bij voorkeur ook onder extreme omstandigheden', werd er toegevoegd. De Korpsadjutant maakte de vereniging deelgenoot van enkele zorgen die er vandaag de dag leven bij de Korpsleiding. Eén van die zorgen is de accommodatie in Doorn. Even later deed de Korpscommandant een duik in de zak door ook nog eens aan te geven dat de Korpsleiding worstelt met de strategische keuze die men moet nemen. In de zaal ontstond een korte discussie.

Inmiddels is het 10 april 2012 en meldt de NOS dat minister Hillen aan de Tweede Kamer heeft geschreven dat de marinierskazerne in Doorn dicht gaat en dat er een nieuwe kazerne in Vlissingen komt. In Doorn werken nu zo'n 1.900 mensen en de personeelsomvang van de kazerne in Vlissingen wordt ongeveer net zo groot. Volgens Hillen voldoet de Van Braam Houckgeestkazerne in Doorn niet meer aan de eisen. Defensie kampt er met ruimtegebrek en achterstallig onderhoud en het tekort aan ruimte is niet met nieuwbouw op te lossen, vindt de minister. Hij schrijft aan de Kamer dat hij verschillende locaties in Nederland heeft bestudeerd en dat Vlissingen de beste plaats is om een nieuwe marinierskazerne te bouwen. Hij gaat nu met de provincie Zeeland overleggen over het beschikbaar stellen van grond. Voor mij aanleiding om eens geheel vrijblijvend te filosoferen over de accommodaties van het Korps vandaag de dag, niet zozeer op het technische niveau, maar meer vanuit een strategisch perspectief.

Doorn

Waarom zijn de mariniers in Doorn terecht gekomen? In 1945 werden mariniers gelegerd in Tilburg, Bergen op Zoom en Volkel. Later in 1946 werd de school reserve officieren gevestigd in Kamp Woestduin (huidige VBKAZ).

De accommodatie in Doorn is niet meer van deze tijd en volkomen verouderd. Laten we eerlijk zijn, de gehele kazerne (misschien twee gebouwen uitgezonderd) moet eigenlijk opnieuw gebouwd worden. Strategisch gedacht is het nu tijd voor een nieuwe beslissende stap. Ik juich daarom de beslissing van de minister toe. De Doornse accommodatie voor de mariniers is beperkt in

ik juich de beslissing van de minister toe

huisvesting, en (oefen)terreinen. Oefengebieden zijn er minimaal en de eerste aanblik bij het aanrijden is die van een enorme parkeerplaats, waar vroeger twee voetbalvelden lagen. Ook is er nieuwbouw gerealiseerd, die vervolgens niet betrokken kon worden in verband met een onveilige situatie.

Het is verfrissend dat de huidige minister van Defensie aangeeft (zeker ook financieel gedreven) dat alles bespreekbaar is. Nu heeft het Korps alle mogelijkheden een nieuwe kazerne te bouwen in Zeeland, een provincie die aangeeft dat ze de mariniers graag ziet komen. Geheel volgens de laatste moderne architectuur en gebruikmakend van alle ter beschikking staande duurzame materialen is het mogelijk accommodatie te bouwen voor de komende 50 tot 100 jaar. Door uit de drukte (Randstad en Utrecht) te vertrekken kan het Korps Mariniers zich onderscheiden van

Kamp Woestduin in Doorn. (foto legerplaats.nl/doorn)

andere organisaties in Nederland. In Zeeland is behoefte aan nieuwe organisaties, nieuwe investeringen zijn welkom, evenals jonge mensen die er willen wonen en werken. Het Korps kan vanuit Doorn naar de nieuwe accommodatie. Geen gedoe meer met een verbouwing van minimaal 15 jaar op een plek die veel te klein is en geen faciliteiten biedt. Als de minister het wil geeft hij ook veel mogelijkheden voor 'de inbreng van het Korps', tel daar nog eens bij op de provincie Zeeland en weet dat je dan goede zaken kunt doen. Je kunt meedoen in het plan van eisen.

Tegenwoordig zijn er gedachten over het nieuwe werken, en ik zie ook mogelijkheden om binnen een nieuwe accommodatie meer aandacht te geven aan het combineren van zorg (crèches) en arbeid van mariniers. Dus wat mij betreft: betrekken op 10 december 2015.

Rotterdam

Wellicht kunnen de opleidingen vanuit Rotterdam aansluiten. Een grote moderne kazerne voor zo'n 3.000 mariniers. Geweldig toch. Ook hier geldt dat Rotterdam als opleidingskazerne niet meer van deze tijd is. Uit mijn tijd herinner ik me nog dat een *speedmars* in de stad een ongelukkige aanblik bood als mariniers in de laatste kilometers strompelend naar de kazerne liepen. Het feit dat noodgebouwen de zaak 'tijdelijk' ontsieren zegt ook voldoende. Een initiële mariniers-opleidingskazerne zonder nabijgelegen goede schietfaciliteiten, zwemmogelijkheden en

De Van Ghentkazerne in Rotterdam. (foto wikipedia.nl)

Luchtfoto van het amfibisch trainingscentrum op Texel.

oefengebieden is een mariniers onwaardige kazerne. De Van Ghentkazerne in Rotterdam moet wat mij betreft wel blijven bestaan. De band tussen de stad en het Korps Mariniers verplicht daartoe. De kazerne zou in mijn gedachten moeten worden 'omgetoverd' tot een multifunctioneel congres-, museum- annex veteranencomplex. Een prachtige plek voor een Mariniersmuseum, met ruime parkeerplaatsen. Er zijn voldoende mogelijkheden om er congressen te houden. De Marinierskapel kan er weer een plek krijgen, met een eigen zaal waarin uitvoeringen worden verzorgd voor de regio (voor onder meer scholen en instellingen), waarmee tevens een belangrijk nieuwe geldstroom kan worden bewerkstelligd. De afgelopen jaren zijn er veel meer veteranen bijgekomen en op termijn zullen die hun eigen ervaringen willen delen met lotgenoten. De kazerne kan een mooie plek voor de veteranen van Nederland worden, door een geweldig regionaal veteranencafé te ontwikkelen bij het museum, voor de gehele randstad en Noord-Brabant.

Texel

Ten slotte is er nog de Joost Dourlein Kazerne op Texel. Deze kazerne wordt nu met name gebruikt als amfibisch trainingscentrum. Ik verklap geen geheim als ik schrijf dat deze prachtige kazerne tegen de verdrukking in zichzelf probeert te handhaven, terwijl de *drills* die uitgevoerd worden zeer goed elders kunnen worden uitgevoerd.

Wellicht valt het te overwegen om op Texel een geweldige militair recreatie- annex congresfaciliteit te realiseren voor het departement Defensie. Een plek waar bijzondere trainingen (zonder troepen), studiedagen en 'brainstormsessies' kunnen plaatsvinden. Dure hotelaccommodatie kan Defensie hiermee uitsparen. Wellicht zijn er zelf meerdere alternatieven te bedenken voor deze unieke plek. Niet meer de bekende 'heisessies' maar even naar Texel om uit te waaien en nieuwe frisse ideeën op te doen. Dat is duurzaam, dat past in het natuurgebied waar de kazerne tegenaan ligt.

Natuurlijk zijn er ook wel nadelen te bedenken, maar misschien wegen in dit geval de voordelen daar tegenop. Een grote moderne kazerne-accommodatie, berekend op de toekomst, is wellicht een inspiratie voor anderen om mee te denken.

Het zijn maar gedachten, maar het kan geen kwaad om zo nu en dan deze eens 'goed te laten gaan'.

In 2007 kondigde toenmalig minister van Defensie Van Middelkoop in zijn beleidsbrief 'Wereldwijd dienstbaar' aan zogeheten Verkenningen uit te voeren naar het niveau van de defensiebestedingen op langere termijn.

De Strategische Monitor

Defensie in een veranderende wereld

Verkenningen

De idee was het door de politiek vastgestelde ambitieniveau voor de krijgsmacht te laten berusten op een gedegen analyse van te verwachten ontwikkelingen en mogelijke toekomstscenario's. Voorts moesten de Verkenningen een bijdrage leveren aan de discussie over de defensiebestedingen in relatie tot dat ambitieniveau, daarbij rekening houdend met de neerwaartse druk op de defensiebegroting. Daardoor zouden spanningen kunnen ontstaan die om (aanvullend) beleid vragen. De doelstelling van de Verkenningen was dan ook 'Houvast voor de krijgsmacht van de toekomst'.

De studie werd uitgevoerd door een interdepartementale werkgroep, met assistentie van tal van externe deskundigen. Het resultaat was een product van zeer hoge kwaliteit dat enthousiast werd ontvangen. Politieke partijen als de VVD en het CDA omarmden de conclusies dat er verder niet op Defensie mocht worden bezuinigd en er eigenlijk zelfs geld bij zou moeten voor de financiering van de missie in Uruzgan.

Maar toen sloeg de eurocrisis toe, moesten banken gered worden en liepen staatsschuld en begrotingstekort snel op. Er moesten (pijnlijke) keuzes worden gemaakt. Juist in zo'n situatie is een rapport als de Verkenningen behulpzaam, want dan kun je zien wat de consequenties zijn van de keuzes als die het terrein van de veiligheid (en de krijgsmacht) betreffen. Je zou dan ook een fundamenteel debat verwachten over het rapport, maar dat gebeurde niet. Defensie werd voor de zoveelste keer sluitpost van de begroting.

Boven: 'wereldwijd dienstbaar' in de praktijk.

Bezuinigingen

We kennen allemaal het vervolg: de gigantische bezuinigingsoperatie waar Defensie nu mee bezig is en die velen van ons zal treffen met ontslag. De politiek nam niet eens de moeite na te denken over het eerder vastgestelde ambitieniveau. Volstaan werd met de opmerking dat het allemaal wat minder zou worden, we zouden een missie ook niet meer zo lang kunnen volhouden en de inzetbaarheid zou een paar jaar wat minder zijn. Verder was er eigenlijk niets aan de hand. Maar dat is natuurlijk niet zo. We hebben nog steeds internationale verplichtingen (er is voorlopig geen alternatief voor de NAVO) en we hebben in de Grondwet vastgelegd een verplichting te hebben jegens de mondiale veiligheid. Je moet je zaakjes dus wel op orde hebben om te kunnen optreden als dat nodig is. De politiek moet het de militairen wel mogelijk maken effectief en met minimale risico's te kunnen opereren.

Bij gebrek aan een imminente dreiging en discussies over nut en zin van militaire missies in instabiele gebieden en het gebruik van geweld daarbij, kun je je politiek kennelijk permitteren een grondige discussie over (internationale) veiligheid en de bijdrage die Nederland daaraan zou moeten leveren, uit de weg te gaan, zodat je bij het bezuinigen op Defensie ook niet geconfronteerd wordt met de uitkomst van zo'n discussie. Welnu, als de politiek de discussie niet oppakt, dan maar de kennisinstituten, zoals Clingendael.

De monitor

Clingendael is niet een zichzelf bedruipende denktank, maar wordt gesubsidieerd door Defensie en Buitenlandse Zaken. Die departementen geven opdrachten tot het uitvoeren van studies die betrekking hebben op internationale vraagstukken. Defensie

Omslag van de Strategische Monitor.

heeft Clingendael gevraagd een Strategische Monitor te schrijven als *update* van de strategische analyse in de Verkenningen. Die monitor werd 12 maart jl. in Nieuwspoort aangeboden en DenK was daar, met de KVMO, natuurlijk bij.

De Monitor is dus bedoeld om houvast te bieden voor het te voeren veiligheidsbeleid en de bijdrage daaraan van Defensie. De Monitor zal jaarlijks worden bijgesteld (om de politici bij de les te houden). Het moment van aanbieding was goed gekozen, nu wederom de kans bestaat dat in de volgende bezuinigingsronde het budget voor Defensie ongetwijfeld weer ter sprake zal komen. De aanbieding vond plaats ten overstaan van een aantal leden van de Tweede Kamer: de heer Han ten Broeke (VVD) en mevrouw Angelien Eijssink (PvdA). Zij werden geacht over het rapport met elkaar in debat te gaan. De studie werd na een korte inleiding van de directeur Clingendael, prof. dr. Ko Colijn, aan de beide politici overhandigd, waarna het debat kon starten.

Eerst iets over de Monitor zelf. De kernvraag in de Monitor luidt: wat zijn in het afgelopen jaar de belangrijkste ontwikkelingen met betrekking tot de internationale veiligheid en stabiliteit geweest en hoe en in welke richting tekenen zich trends af gedurende de komende vijf tot tien jaar?

Belangrijkste conclusies zijn:

- De wereld ontwikkelt zich verder in de richting van multipolaire verhoudingen, waarbinnen de rol van niet-statelijke actoren toeneemt en het accent verschuift naar nationale belangen met verminderende bereidheid tot coöperatie;
- Het internationale systeem wordt onzekerder. Er zullen meer onvoorspelbare gebeurtenissen zijn die hun invloed hebben op de internationale verhoudingen;
- Het risico van onveiligheid zal toenemen. Dit is het gevolg van de onzekerheden.

Conclusies met een erg hoog abstractieniveau. Wat concreter zijn vragen als: wat is het gevolg van de afnemende westerse dominantie, hoe verloopt de opkomst van de nieuwe grootmachten, hoe gaat het verder met de zgn. Arabische lente, hoe ontwikkelen Afrika en Zuid-Amerika zich, hoe gaat het met de instabiliteit in Zuidoost Azië, wat gebeurt er in Rusland? Maar ook: de economische ontwikkelingen, de klimaatverandering en de run op grondstoffen. Kortom: een heel scala aan ontwikkelingen die zich niet laten voorspellen. Vandaar de toenemende onzekerheid. En ja: wat betekent dat nu voor Defensie? De afnemende defensiebudgetten dragen ook niet bij aan stabiliteit. Als er ergens

militair iets gedaan moet worden, moet je er wel klaar voor zijn. En dat bereik je niet door verder te snijden in het defensiebudget. Het is niet de bedoeling hier nader op de (lijvige) Monitor in te gaan. Geïnteresseerden kunnen terecht op de website van Clingendael of het rapport kopen (€ 35,-) of (alsnog) de editie van 12 maart van NRC erop naslaan. Deze krant wijdde er als enige twee pagina's aan.

Het debat

Een paar punten uit het debat dat moeizaam verliep en eigenlijk niet de gehoopte discussie uitlokte. Misschien lag dat aan het hoge abstractieniveau van het rapport, misschien ook aan de discussieleider, een presentator van radio en televisie programma's. Hij had zich goed voorbereid maar miste de achtergrondkennis om de *debaters* te prikkelen tot enige diepgang in hun stellingnames. De politici gaven toe dat de Tweede Kamer niet over de Verkenningen wilde debatteren omdat de aanbevelingen daarin achterhaald zouden zijn door de financiële perikelen. Een onbegrijpelijk standpunt.

Er werd weer eens sterk aangedrongen op meer Europese samenwerking en taakspecialisatie, terwijl we weten dat nationale belangen (industrie, autonomie) dit in de weg staan. Natuurlijk, Europese landen beschikken over veel militairen (2 miljoen) en geven jaarlijks €200 miljard uit aan Defensie, maar slagen door versnippering er niet in een krijgsmacht neer te zetten die vergelijkbaar is met die van de Verenigde Staten. Onlangs kwam de AIV (Adviesraad Internationale Vraagstukken) hierover met een rapport. Clingendael wees nog eens op de essentiële belangen van Nederland: territoriale veiligheid, economische veiligheid, ecologische en fysieke veiligheid en sociale en politieke stabiliteit. Het geheel ingebed in de internationale rechtsorde en mensenrechten.

De vraag is dan: hoe dek je dit allemaal af met een samenhangend beleid? Eijssink merkte op geconstateerd te hebben dat Nederland op dit moment een kleine 600 militairen op missie heeft. Zij kan haar achterban niet uitleggen dat je daarvoor een organisatie van 45.000 mensen nodig hebt. Je moet maar durven. In de zaal werd opgemerkt dat vorig jaar 'Zorg' zijn budget overschreed met een bedrag gelijk aan de defensiebegroting. Bij 'Zorg' zijn de uitgaven in 4 dagen gelijk aan het hele bedrag dat Defensie nu moet bezuinigen. Dus: waar hebben we het over? Die vraag werd wijselijk niet beantwoord. Voorts werd opgemerkt dat bij bezuinigingen nogal eens het beeld wordt opgeroepen dat als je niet (ook) op Defensie bezuinigt, dit ten koste gaat van de handen aan het bed van oma. De politiek dient ervoor te waken dat op die manier Defensie niet 'kapot bezuinigd' wordt. Verder leverde het debat geen vermeldenswaardige zaken op en dat was teleurstellend.

Moeten we dan toch weer de conclusie trekken dat Defensie nog steeds slechts sluitpost op de begroting is? Ko Colijn begreep de situatie door te besluiten met de hoop uit te spreken dat bij een volgende bezuinigingsronde de enige overgebleven tank, zijn denktank, niet ook geofferd zou worden.

Genmaj b.d. J.J.C.N. de Vries is lid van de werkgroep DenK van de Nederlandse Officierenvereniging, NOV. Dit artikel is ook verschenen in Carré, uitgave van de NOV.

Klaar om te wenden...?!

Via het Stappenplan ondersteunt de KVMO haar leden bij een (al of niet gedwongen) vertrek uit de Koninklijke Marine. Het plan bestaat uit vier stappen. Deze bijdrage zoomt in op stap 3: '... een coachingsgesprek met een oud-collega die eerder de overstap naar buiten Defensie maakte ...'.

Axel van Willigenburg

Om leden van de KVMO te helpen om zoveel mogelijk uit zo'n gesprek te halen heb ik deze bijdrage geschreven voor (toekomstige) gebruikers van het plan.

Omdat u op de KVMO-site, www.kvmo.nl/KVMO-stappenplan, wordt aangesproken met 'jij' houd ik die schrijfstijl aan. Ik hoop dat de onderstaande suggesties zullen dienen als voedsel tot nadenken voor jou, en ook voor u.

namelijk – als het goed is – antwoord gegeven op de vragen: 'wie ben ik, wat wil ik en wat kan ik?'

Ben je dan waar je wil zijn? Ik denk het niet, want de moeilijkste vraag moet je nog beantwoorden: 'wat durf ik?'. Er is er maar één die antwoord kan geven op die vraag en dat ben jij zelf. Jouw oud-collega kan daarbij optreden als mentor, of zelfs als adviseur. Als je echter verwacht dat hij (of zij!) méér moet zijn om je te helpen die vraag te beantwoorden, ga dan vooral op zoek naar een enorme OEN. Een oud-collega die Open, Eerlijk en Nieuwsgierig is naar jou. Zijn of haar verhaal is 'slechts' het hulpmiddel om de doelen te kunnen benoemen, die jij wilt bereiken.

Het Stappenplan gaat immers om veel meer dan jouw loopbaan, het gaat over het vervolg van je leven. Hou er daarom rekening mee dat je meerdere gesprekken zult voeren met oud-collega's, of meer dan één gesprek met dezelfde.

En als je inderdaad de oud-collega hebt gevonden, waarmee je de klik voelt om te komen tot een echt coachingsgesprek, durf je dan het volgende voor te nemen:

- ik ben Bereid om te leren, om te veranderen en om te investeren;
- ik ben Open naar mijzelf en ook naar hem/haar;
- ik ben Eerlijk naar mezelf en ook naar hem/haar!

Anders gezegd: heb het lef om BOEI tegen jezelf te zeggen. Dan kun je stap 3 met een gerust hart (en hoofd) zetten.

Het Stappenplan en de functie van het coachingsgesprek

Het doel van het Stappenplan is om je te ondersteunen bij het geven van sturing aan jouw eigen (werkzame) leven. Het doel van het coachingsgesprek is om het meest zinvolle vervolg te geven aan stap 2, waarbij je inzicht hebt gekregen in jouw wensen en mogelijkheden. De Careerscan van de FVNO/MHB heeft je

Tot besluit

Het verlaten van de Koninklijke Marine is voor velen een grote stap. Een proces van zoeken, heroriënteren, afwegen van waarden en normen en van stoeien met overtuigingen. In dat proces staat één thema centraal: het nemen van verantwoordelijkheid voor het (her)inrichten van je 'nieuwe leven'. Coachen kan daarbij helpen en het is mooi dat oud-collega's die rol op zich hebben willen nemen.

Ik wens je veel wijsheid en persoonlijke verdieping toe in je eigen expeditie.

Axel van Willigenburg is 24 jaar officier der mariniers geweest en tegenwoordig actief als trainer/coach op het gebied van Leiderschap en Volgerschap. Axel is lid van de KVMO en de KIM-Alumni Vereniging. Hij is bereikbaar via: axelvanwilligenburg@gmail.com

 Lees het KVMO Stappenplan op www.kvmo.nl/KVMO-Stappenplan

Kortere antennes, minder stenen

'The West has lost in Afghanistan', kopte een opiniestuk in de Financial Times op 27 maart. Het ging om een zogeheten 'op-ed' van een van 's werelds meest invloedrijke columnisten, Gideon Rachman. Vijf jaar geleden weigerden de Amerikanen om met de Taliban te onderhandelen. Nu is het andersom, de Taliban weigert met de VS te onderhandelen.

Het aangekondigde vertrek van de (vooral westerse) interventiemacht moedigt de Taliban ook niet bepaald aan om een *deal* te sluiten met degenen die het land zullen achterlaten. Rachman herinnert eraan dat de onderhandelingen erom gaan de Taliban regeringsverantwoordelijk te maken en dus de grondwet van Karzai te accepteren. Dat is een grondwet die driekwart van de Afghanen niet kan lezen, waarin allerlei dingen staan die de gemiddelde Afghaan en de Talibaanaanhanger in het bijzonder een gruwel zijn zoals mensenrechten en gelijkheid van man en vrouw. En dat terwijl *Human Rights Watch* er in een maartrapportage op wijst dat er momenteel nog steeds honderden vrouwen in Afghaanse gevangenissen zitten vanwege het plegen van 'morele misdrijven', zoals het weigeren van gedwongen huwelijken of het indienen van aanklachten tegen hun verkrachters.

Zakelijk is er weinig verweer mogelijk tegen de conclusie dat het Westen er na tien jaar niet in geslaagd is de Taliban te verslaan. De zittende president Karzai, misschien mag je hem geen zetbaas noemen maar dat toch minstens een man die zijn positie aan het Westen heeft te danken, gedraagt zich bovendien als een lastige bondgenoot. Zo jaagt hij zijn westerse vrienden keer op keer in de gordijnen met anti-Amerikaanse en niet zelden talibanvriendelijke uitspraken en gedrag. Hij nodigt ze wel eens uit op de thee, noemt ze op delicate momenten 'onze broeders', en keerde na (toegegeven: weer eens) een mislukte Amerikaanse actie de rollen al eens om door de ISAF-helpers af te schilderen als 'invasietroepen' en ja, de Talibanopstand 'could become a national resistance'. Dat wreef hij Obama in aan de vooravond van een bezoek aan Washington (april 2010) en sindsdien wordt hij gedoogd maar vooral gewantwoord. Peter Galbraith, destijds VN-gezant voor Afghanistan, noemde Karzai zelfs 'totally unreliable as an ally'.

op de NAVO-top in Brussel was onlangs de hoofdvraag dan ook: hoe komen we daar ordelijk weg?

Zo dubbel is de situatie dus in Afghanistan, van de top tot het theehuis: het is niet duidelijk hoe welkom de interventie nog is en de loyaliteitsvraag van de Afghaan knaagt aan het draagvlak voor die verre expeditie. Op de NAVO-top in Brussel was onlangs, en is straks in Chicago, de hoofdvraag dan ook: hoe komen we daar ordelijk weg? De afgelopen weken heeft Karzai zelfs op versneld vertrek van de ISAF-troepen aangedrongen, en ook nog zwart-op-wit een toezegging geëist dat er een grote zak met geld achterblijft om de komende jaren het salaris van het Afghaanse veiligheidstroepen te betalen. De aanleiding daarvoor is even bitter als (niet on-)begrijpelijk, nadat genante Koranverbrandingen en het uitlekken van foto's, waarop Amerikaanse soldaten met ledematen van dode Afghanen als trofee wuiven, de stemming verder hebben bedorven. Zulke gebeurtenissen doen ongelooflijk veel kwaad, en overschaduwen moeizaam bereikte successen en vooruitgang. Wat dat betreft had de titel van Rachman's kolom nog meer *to the point* kunnen zijn: 'The West has lost Afghanistan'.

De Nederlandse missie in Kunduz wordt indirect door zulke excessen bedreigd, omdat een algehele chaotische aftocht ook haar voortgang zou raken. Het antwoord op de loyaliteitsvraag is in Kunduz overigens *niet* negatief. Het is dapper en tot nu toe gerechtvaardigd dat Nederlandse trainers hun scherpvest durven uit te trekken in plaats van er een extra aan te doen. Dat is geen naïviteit, maar een bewust gekozen benadering die tot nu toe loont. Er is over nagedacht. Vóór de komst van de Nederlanders reden Amerikaanse en Duitse patrouillevoertuigen met hun lange antennes, nodig om te communiceren voor hun eigen veiligheid, vaak telefoondraden van de Afghanen in Kunduz kapot: eigen veiligheid eerst. De Nederlanders kortten hun antennes, en dus een stukje veiligheid, in opdat de Afghanen met elkaar konden blijven bellen. Dat werd geapprecieerd en er werd niet meer met stenen gegooid. ←

Vader Arie Schaap en zijn zoon Fabian komen uit een Katwijkse familie van vissers dus de link met de zee zat er wel in. Samen kennen ze alle KM disciplines: Arie werkte eerst lange tijd voor de MLD maar kwam later bij de varende vloot. Fabian kwam bij het Korps Mariniers terecht.

foto's collectie familie Schaap.

Naam	: ing. A. (Arie) Schaap MSc
Geboren	: 1959
In dienst	: 1978
Huidige rang en functie	: KLTZT, Wapensysteem Manager LPD/AOR

Arie Schaap.

Waarom heeft u voor de Marine gekozen?

'Er was geen specifieke reden, een periode als dienstplichtige bij de landmacht liep af en via de bekende bonnetjes uit de TV-gids heb ik maar eens ingeschoten. Ik had geen idee waar ik aan begon. Als opleiding had ik LTS bankwerken en na de fysieke keuring kreeg ik de keuze uit machinist of vliegtuigmaker, gezien mijn toenmalige woonplaats Katwijk met in de buurt MVKV Valkenburg is het toen het laatste geworden.'

Hoe is uw KM periode verlopen?

'Na het afronden van de HTS in 1991 ben ik tot officier bevorderd en heb slechts korte tijd aan het KIM les mogen ontvangen, als transitie van onderofficier naar officier. Het was een van de eerste jaren waarin op grote schaal horizontaalinstromers werden opgevangen en de inhoud en richting van de opleiding waren nog niet duidelijk bepaald. Het best bijgebleven zijn mij de lessen krijgsgeschiedenis en sociologie. Beide vakken werden zeer boeiend gedoceerd en gaven een breder perspectief.'

Welke plaatsing heeft u tot nog toe als meest bijzonder ervaren?

'Die van *Exchange officer* bij de Britse marine in Bath (VK). Van 1998 tot 2001 heb ik de functie van gasturbine project officier vervuld binnen de Britse DMO. De drie jaar die wij in Bath hebben doorgebracht waren bijzonder vanwege het leven en werken in een totaal andere omgeving. Met name de sociale omgang in de lokale gemeenschap heeft er een bijzonder prettige periode van gemaakt.

Bij de afwegingen rond de keuze voor deze plaatsing is de ontwikkeling van de kinderen de doorslaggevende factor geweest. De oudste zoon was op dat moment 12 en Fabian was 9, beiden hebben daar onderwijs en opvoeding genoten op een prachtig 250

de balans tussen de positieve zaken die de Marine heeft geboden en de belasting als gevolg van het varen is voor ons gezin nooit naar het negatieve omgeslagen

jaar oud instituut, "Kingswood". De karaktervorming die beiden daar hebben opgedaan heeft een duidelijke positieve stempel achtergelaten op de manier waarin ze in het leven staan.'

Was u veel van huis en hoe heeft u dat ervaren?

'Na bijna 15 jaar bij de MLD op Valkenburg met frequente maar relatief korte uitzendingen van niet meer dan een maand werd ik in 1996 in het kader van loopbaanontwikkeling op een varende functie geplaatst. In die functie heb ik vervolgens vrij veel mogen varen. Gezien mijn MLD-achtergrond was het een grote stap om van 12 jaar vliegend bedrijf opnieuw te beginnen in een heel andere wereld, met een heel eigen cultuur en techniek.

Alhoewel het voor mezelf en thuis niet altijd een feest was om lang gescheiden te zijn is er wel altijd het besef geweest dat het varen het doel is van de Marine. De balans tussen de positieve zaken die de Marine heeft geboden en de belasting als gevolg van het varen is voor ons nooit naar het negatieve omgeslagen. Als dat het gevoel was geweest, had ik daar ook de consequenties uit getrokken.'

Was de Marine altijd 'het' onderwerp van gesprek?

'Absoluut niet. Afgezien van een "oom" die ooit als dienstplichtig matroos op de Hr.Ms Karel Doorman heeft gevaren was er binnen de families geen affiniteit met "de Marine". Het varende bedrijf

leefde wel maar dan in het kader van de visserij en niet als “de Marine”. Bijna de hele generatie van mijn ouders bestond uit Katwijkse vissers. Nu is dat wel anders, maar toch!’

Kunt u wat verschillen opnoemen tussen vroeger en nu?

‘Vóór het samengaan van de krijgsmachtsonderdelen was de verantwoordelijkheid meer persoonlijk in plaats van ingebed in processen en procedures.

Gelukkig heb ik bij het afleveren van mijn zoon op het KIM kunnen vaststellen dat in ieder geval de basis nog op de Marine-maniër wordt aangebracht. Hopelijk zal het “ont-staffen” van de organisatie tot gevolg hebben dat de verantwoordelijkheid weer bij de uitvoerende terecht komt.’

Heeft u wel eens overwogen de Marine te verlaten?

‘Dat heb ik inderdaad verschillende malen overwogen, niet zozeer uit onvrede als wel vanuit het standpunt dat je open moet staan voor het nieuwe. Maar elke keer dat ik een nieuwe sollicitatie begonnen was, kreeg ik een mogelijkheid binnen de Marine om iets heel nieuws te doen en is het bij solliciteren gebleven.’

Hoe kijkt u tegen de KM aan?

‘Voor mij als persoon is de Marine zeer bepalend geweest voor hoe mijn leven er uit ziet. Ooit begonnen als LTS bankwerker heb ik in eigen tijd het diploma VWO gehaald, vervolgens ben ik in de gelegenheid gesteld HTS Werktuigbouw te volgen en sinds kort heb ik een Master opleiding kunnen afronden. Ik heb dus bij de Marine de kans gekregen om mezelf te ontplooien tot op een niveau dat ik waarschijnlijk nergens anders had kunnen bereiken.’

Hoe belangrijk is de Marine binnen het gezin?

‘Zelf heb ik altijd een scherpe scheiding gehandhaafd tussen werk en privé. Uiteindelijk is de Marine door onze buitenland plaatsingen en mijn vaarperiodes natuurlijk indirect wel heel bepalend geweest voor hoe ons leven verlopen is. Het feit dat Fabian nu bij de Marine werkt maakt wel dat wat er gebeurt bij de Marine meer over tafel gaat, maar eigenlijk meer tussen hem en mij onderling en niet als onderwerp in de gesprekken binnen het gezin of binnen de familie.’

Naam	: ing. F.J. (Fabian) Schaap
Geboren	: 1989
In dienst	: 2011
Huidige rang	: Adelborst der Mariniers

Fabian Schaap.

Waarom bent u naar de Marine gegaan?

‘In juni 2011 heb ik mijn HBO-studie werktuigbouwkunde afgerond. Tijdens mijn afstudeerstage ben ik mij gaan oriënteren op wat ik erna wilde gaan doen: reizen, werken of nog een andere studie? Na een paar weken was ik er wel achter dat ik nog niet klaar was voor een 8 tot 5 kantoorbaan en ben dus elders gaan zoeken. Een goede vriend van mij is een aantal jaren geleden in dienst gegaan bij de Landmacht en de dingen waar hij over vertelde spraken mij ook heel erg aan. Ik ben me dus verder gaan oriënteren op een baan bij Defensie en aangezien ik de Marine van huis uit al goed kende ben ik hier verder gaan zoeken. Ik wist van te voren al dat langdurig varen niet voor mij weggelegd is en ik meer van fysieke uitdagingen houd. Zo ben ik bij het Korps Mariniers terecht gekomen. Na een introductiedag wist ik het zeker en ben ik het sollicitatietraject ingegaan.’

Wat is u het meest van uw opleiding op het KIM bijgebleven?

‘In augustus 2011 ben ik opgekomen op het KIM. Na de introductieperiode en de installatie begonnen gelijk de lessen. Dit was, gezien mijn technische vooropleiding, even wennen omdat de vakken vooral theoretisch zijn. Daarna zijn wij met het hele eerste jaar een maand op ‘bootjesreis’ geweest. Dit was wel een bijzondere ervaring en voor mijzelf een bevestiging dat ik in ieder geval voor het juiste dienstvak heb gekozen.’

Kunt u een voor u bijzondere plaatsing noemen?

‘Zelf ben ik nog nergens geplaatst geweest, daarvoor ben ik te kort bij de KM. Maar twee ander soort plaatsingen voor de KM, →

Vader en zoon Schaap, 2012.

die voor mij hele bijzondere ervaringen zijn geweest, wil ik hier wel noemen. De eerste was toen mijn vader met zijn gezin in Engeland werd geplaatst en ik natuurlijk ook mee ging. Ik was toen 9 en moest direct op een Engelse school beginnen waar niemand Nederlands sprak. Dat was toen even erg moeilijk, maar

terugkijkend heb ik daar nu nog steeds heel veel aan. Toen ik 13 was werd mijn vader op Curaçao geplaatst en daar heb ik mijn middelbare school afgerond. Dit was een geweldige plek om te wonen. Daarom ben ik, in het kader van mijn studie, ook een half jaar terug geweest om stage te lopen bij de technische dienst van de Marine op Curaçao.'

Heeft uw vader invloed gehad op uw keuze om naar de Marine te gaan?

'Mijn vader heeft eigenlijk nooit laten merken of hij het wel of niet zou willen dat zijn zoons naar de Marine zouden gaan. Hij heeft geen directe invloed op mijn keuze gehad. Maar indirect ben ik door hem natuurlijk wel veel in aanraking geweest met de Marine, waardoor ik uiteindelijk toch besloten heb om bij de KM te solliciteren. Mijn keuze voor het Korps staat daar echter helemaal los van omdat ik hier via hem weinig contact mee heb gehad.'

Hoe belangrijk is de Marine binnen het gezin?

'De Marine is wel degelijk belangrijk geweest, met name door de plaatsingen die mijn vader kreeg en alles wat daarmee te maken had. Zo hebben we als gezin eigenlijk altijd gewoond waar mijn vader geplaatst was en hebben daardoor ook enkele jaren in het buitenland geleefd. Daarnaast is mijn vader ook langere periodes van huis geweest toen hij ging varen. In die zin beïnvloedde de KM ons gezinsleven ook.

Toen ik zelf begon met studeren is dat voor mij eigenlijk op de achtergrond geraakt, totdat ik een stage in het buitenland zocht en bij de Marine op Curaçao terecht kwam. Nu ik zelf op het KIM zit heeft dit weer invloed op mijn eigen relatie, omdat ik momenteel doordeweeks altijd van huis ben.'

ADVERTENTIE

Aspergediner in de Marineclub

U bent van harte welkom op zaterdag 12 mei om 18:30 uur!

PUUR

MENU à € 32,50

Terrine van ham, Opperdoezer ronde en asperges met dille dressing en ei

Licht gebonden aspergesoep met garnituur van gerookte rode mul en groene kruiden

Gebraden Iberico varkens rack met gekookte asperges, quiche van peterselie met krielaardappeltjes en Hollandaise-tomaten saus

Aardbeien parfait, zoete asperge salade gegratineerd met Marsala sabayon en aardbeien met vanille room

• 0223-614225/657688 • am.wilhelmus@mindef.nl • www.marine-officiersclub.nl

Driftig van Spraak, Levendig van Gang

Auteur : V.A.J. Klooster en
D.H.A. Kolff
Uitgever : Walburg Pers, 2011
Omvang : 222 blz., geïllustreerd
Prijs : € 29,95
ISBN : 978.90.5730.724.9

Rond 1828 heeft Kapitein ter Zee Dirk Hendrik Kolff zijn *“Korte aantekeningen [...] soo veel mij herinnere”* opgeschreven. Dit manuscript is in het familiearchief terechtgekomen. Het is gebonden in een leren band met de tekst “Utrecht Vice Admiraal J. Boot”. Het manuscript is recentelijk onder de auspiciën van de Linschoten-Vereeniging uitgegeven. Kolff heeft alleen over zijn tijd bij de Marine geschreven; over zijn jeugd, twee huwelijken en wat hij na zijn ontslag heeft gedaan heeft hij niet geschreven.

Kolff is als adelborst in 1779 bij de Admiraliteit in Amsterdam zijn carrière begonnen. In 1782 begon hij op zijn eerste zeereis aan boord van de ‘Utrecht’ en ging in 1783 tot 1786 naar Indië. Tijdens deze reis maakte Kolff verschillende landingen en bombardementen mee bij Malakka. Hij schrijft heel levendig en met veel details over verschillende aspecten van de reis, onder meer over twee olifanten die aan boord megingen van Ceylon en naar paleis Het Loo werden gezonden. In 1788 komt Kolff aan boord

van de brik Snelheyd en gaat dan kruisen bij Lizard Head, in verband met de retourvloot uit Indië. In het begin van 1789 ging deze brik naar de Middellandse zee. Maar dit schip is bij Mallorca zodanig beschadigd dat het in Livorno werd verkocht voor een spotprijs. De bemanning ging per schip terug; Kolff en de Capitijn Hartsinck zijn over land teruggekeerd. In oktober 1790 werd Kolff 1e luitenant aan boord van fregat Zeepaard. Dit schip ging in verband met het linieschip Gelderland weer naar de Middellandse zee. Later zeilde dit schip via de Noord Afrikaanse kust naar Smirna en konvooieerde daar enige tijd Nederlandse schepen.

In 1793 werd Kolff de vlaggenkapitein van Admiraal Boot op de Utrecht. Als commandant van dit schip maakte Kolff de vermissing van de Admiraal, de machtsovername van de Fransen en twee muiterijen mee. Als commandant van de Mars maakte hij de slag bij Kamperduin mee. Tenslotte was Kolff weer commandant van de Utrecht toen het Bataafse eskader zich op de Vlieter aan de Engelsen overgaf. Hierop is Kolff in Amersfoort gevangen genomen en in Den Haag voor de Hoge Zeekrijgsraad gebracht. Daarvandaan wist hij na acht maanden, met hulp van zijn dochter, te ontsnappen naar Oldenburg. In 1813 keerde Kolff weer terug naar Nederland en kreeg hij zijn laatste commando: het fregat Van der Werff. Met dit schip maakte hij een tocht naar Suriname. In 1817 kreeg Kolff tegen zijn wil eervol ontslag.

Uit de periode van het eind van de Republiek, de Bataafse tijd bestaan weinig persoonlijke getuigenissen. Het verslag van de muiterijen in 1795 en 1798 zijn in dit verband uiterst waardevol. Het

is opmerkelijk hoeveel namen en feiten Kolff in 1828 nog aandraagt en de meeste van deze namen en feiten komen ook met ander bronnen overeen. De auteurs hebben een geweldig werk gehad al deze feiten en namen in noten (887) te verklaren. Ook wordt in noten een verklaring gegeven van woorden die wij niet meer zo gebruiken, zoals bijvoorbeeld ‘chaloepen’. Zoals te verwachten is van een boek van de Linschoten Vereeniging, is dit een goed leesbaar boek geworden dat heel verzorgd is uitgegeven. Het is een genoeg om over de Marine in die woelige tijd te lezen.

Mr. O.W. Borgeld, KLTZ b.d.

25 jaar Defensie R&D-onderzoek

Auteur : mr.ir. P.A.G.M.
Huijsmans
Uitgever : Free Musketeers,
Zoetermeer
Omvang : 110 pag.
Prijs : € 17,95, excl.
verzendkosten
ISBN : 978.90.484.2212.8

Als u inzicht wilt krijgen in de ontwikkelingen van *research en development* van het ministerie van Defensie sinds de Tweede Wereldoorlog dan kan ik u dit boekje van harte aanraden. Het geeft een gedetailleerd en vooral ook ‘*insiders*’ inzicht in de worsteling tussen de noodzaak van wetenschappelijke vrijheid en

bestuurlijk controle. Hoewel de schrijver de geschiedenis van 25 jaar R&D-onderzoek vooral vanaf de kant van de bestuurlijke controle beschrijft – hetgeen logisch is, als voormalig hoofd wetenschappelijk onderzoek was dat zijn taak – is hij eerlijk genoeg om de problemen ook van de andere kant te belichten. Dat daarbij soms een zucht van onbegrip doorklinkt aan het eind van een hoofdstuk is zowel begrijpelijk als te vergeven. Het zou best leuk zijn om zo’n zelfde soort boekje te lezen, geschreven door iemand uit de TNO-gelederen. De verzuchtingen zijn spaarzaam en daardoor niet hinderlijk. Sterker nog, ze maken het verhaal geloofwaardiger en geven het boekje een glans van directe verslaglegging.

Leuk is ook dat tussen de regels door eigenlijk wel te lezen is dat het ministerie van Defensie er eigenlijk bestuurlijk maar niet in slaagt om een goede modus operandi te vinden voor dit fundamentele dilemma tussen vrijheid en controle. De auteur laat goed zien hoe stappen voorwaarts soms weer teniet gedaan worden door minder goed uitgedachte bestuurlijke wijzigingen. Terecht maakt de auteur zich daar zorgen over en zijn laatste zinnen, die de uiteindelijke risico's voor de soldaat in het veld beschrijven, zijn mij uit het hart gegrepen.

Zoals gezegd, als u vragen heeft over Defensie en innovatie dan is dit boekje de moeite waard. In eerste aanleg leest het niet altijd even gemakkelijk door de vele details. Bij een tweede lezing blijken veel details echter interessante extra informatie te geven. Ik kan het u aanraden, misschien wel op vakantie, met een goed glas wijn ergens in Frankrijk.

P.J. van Maurik, KLTZ

Motorreddingboot Dorus Rijkers

de eerste grote oorlogsactie

Het is 14 mei 1940, omstreeks 16.30 uur. Hr.Ms. kanonneerboot Johan Maurits van Nassau, onder bevel van de KLTZ P. Kronenberg (1892-1970) stoomt in gezelschap van de mijnenleggers Hr.Ms. Jan van Brakel, Nautilus, Douwe Aukes en Medusa vanuit de Texelstroom via het Marsdiep en het Schulpengat naar zee, op weg naar Engeland.

Dan heeft de Johan Maurits al twee geslaagde acties tegen de Duitse aanvallers achter de rug. De eerste actie vond plaats op de avond van 13 mei, met als proef drie salvo's uit de beide voor kanons, met twee schoten op de Noordelijke kop van de Afsluitdijk.

De tweede actie vond plaats in de morgen van 14 mei, ten anker liggend in de inloop van de Dove Balg, met de beschieting met 98 schoten uit het achter kanon. Hierdoor werd met succes de Duitse artillerie, gericht op de kazematten te Kornwerderzand, tot zwijgen gebracht en werd een actie van Duitse infanterie en pantserwagens tegen deze stelling onmogelijk gemaakt. Door deze beschieting werd aan de vijand de toegang via de Afsluitdijk tot de Stelling Den Helder ontzegd.

Terwijl de schepen naar zee varen, wordt voornamelijk de Johan Maurits door duikbommenwerpers aangevallen. Net buiten de mijnversperring bij het uitkomen van het Schulpengat, ter hoogte van Callantsoog, wordt de kanonneerboot door twee, maar waarschijnlijk drie, bommen getroffen. Het schip zinkt vrij snel, binnen 10 à 15 minuten na de ontploffing van de vóór

munitiebergplaats. De meeste opvarenden raken te water, waaronder een groot aantal licht- en zwaargewonden. Zij worden opgepikt door de nog op tijd gestreken motorsloep van de Johan Maurits en de Nautilus, Jan van Brakel en Douwe Aukes uit het verband. Ook de in de nabijheid varende torpedoboot Hr.Ms. G 13 weet een aantal drenkelingen aan boord te nemen. Alle gewonden worden daarna overgezet op de G 13, die de opdracht krijgt om de gewonden terug te brengen naar Den Helder. De commandant van de G 13 weigert aanvankelijk om terug te keren. De commandant Stelling Den Helder bevestigt echter de gegeven order waarop de G 13 koers zet naar Den Helder.

Op de terugweg komt de G13 in het Schulpengat de inmiddels gealarmeerde Helderse reddingboot Dorus Rijkers tegen en geeft daar alle zich aan boord bevindende gewonden aan af. Hierna wendt zij de steven en koerst alsnog richting Engeland. Naar later blijkt zijn ook een aantal niet gewonden en niet tot de bemanning van de G 13 behorende opvarenden aan boord van de Dorus gesprongen en mee teruggevaren naar Den Helder.

Het is goed hier het woord te geven aan de schipper van de Dorus Rijkers Coen Bot (1882-1962), zoals hij deze actie beschrijft in zijn boek 'Als de Noordwester woedt':

'Tegen zeven uur kreeg ik bericht, dat H. M. Johan Maurits van

*Boven: motorreddingboot Dorus Rijkers in oorlogskleuren.
(foto KNRM, IJmuiden)*

Nassau bij Callantsoog door vliegtuigen tot zinken was gebracht. Onmiddellijk voeren wij met de „Dorus Rijkers” naar buiten en toen wij het mijnenveld bij het Schulpengat gepasseerd waren, zagen wij de H.M. G13 aankomen. Wij praaiden dit schip en de commandant deelde mij mede, dat hij vijfenveertig man van de „Johan van Nassau” had opgepikt, waaronder veel zwaargewonden. Er werd besloten dat wij de geredde manschappen zouden overnemen, zodat de G13 - nu hoorden we dat Nederland gecapituleerd had - zijn reis naar Engeland zou kunnen voortzetten en niet in Duitse handen zou vallen. Niet zonder ontroering namen wij afscheid van H. M. G13 en voeren op huis aan...

Maar bijna was deze tocht, met de gewonde en verkleumde schipbreukelingen aan boord, toch nog in een ramp geëindigd. Want niettegenstaande de capitulatie kregen wij onderweg toch nog een aanval van Duitse vliegtuigen te doorstaan. Een bom kwam op tien meter afstand van ons in het water terecht en onze „Dorus Rijkers” werd zo hevig opzij gesmeten, dat het leek of de motor eruit zou springen. Er ontstond een lichte paniek aan boord. De geredden wilden dat ik de reddingboot op de Helderse Zeedijk zou zetten, maar daar dacht ik geen moment aan, want dan zouden de opvarenden, die niets mankeerden, waarschijnlijk de vlucht nemen en de gewonden zouden onverzorgd achterblijven. Op dat ogenblik hadden we nog slechts een half uur te varen. Wij zagen, dat Den Helder aan verschillende kanten in brand stond. Hoewel het reeds duister begon te worden, ontwaarden wij op

verschillende punten witte vlaggen. Maar nog steeds hoorden wij bommen vallen. Er kwamen opnieuw vliegtuigen op onze reddingboot aanvliegen; het eerste ging op twintig meter hoogte over ons heen, het volgende naderde hoger. Duidelijk zagen wij de vuurstralen uit de mitrailleurs, maar wij hoorden geen kogels tegen het dek slaan. Blijkbaar waren zij er alle naast gegaan. Bij de ingang van de haven werd ons van de wal af toegeroepen zeer langzaam te varen. Wat was er met het water van onze haven gebeurd? De bommen, die erin terecht waren gekomen, hadden er een moddersloot van gemaakt...

Wij bereikten veilig onze ligplaats, waar de niet gewonden van boord konden gaan. Toen kwam er iemand van beneden, die de geredden toesprak. Hij zei, dat hij allen bedankte, omdat zij tot het uiterste hun plicht hadden gedaan. De spreker had zelf bijna geen kleren meer aan het lichaam en wát hij droeg, zat dik onder

overste Kronenberg liet de gewonden niet in de steek

de olie. Eerst toen hij mij de hand drukte, ontdekte ik, dat hij de commandant van de „Johan van Nassau” was. Hij bleef aan boord bij de gewonden.’

Uit de laatste geschreven woorden van Coen Bot spreekt veel bewondering voor de overste Kronenberg. Hij liet de gewonden niet in de steek, terwijl een aantal niet gewonde overgesprongen marinemensen, dit wel deden en gingen lopen. ➔

Hr.Ms. Johan Maurits van Nassau verlaat de haven van Den Helder. (foto Marinemuseum, Den Helder)

De Dorus Rijkers voor de werf Damen in Den Helder. (foto St. IMDR)

Van deze gedenkwaardige 14^e mei 1940 zijn heden ten dage in Den Helder nog twee tastbare bewijzen, als ware het gedenktekens, te bewonderen.

Het achter kanon van de Johan Maurits van Nassau staat, als gedenkteken in de voortuin van het Koninklijk Instituut voor de Marine aan de Buitenhaven, rechts naast de Villa Eerste Officier. Dit kanon is door de Koninklijke Marine geborgen, gerestaureerd en daar geplaatst om de ondergang en de geslaagde acties van de Johan Maurits van Nassau niet te vergeten. Een waardig monument.

Naschrift: Restauratie Dorus Rijkers

De roemruchte motorreddingboot Dorus Rijkers ligt ook nog in Den Helder, bij Scheepswerf Damen, voorheen Visser. De boot wordt thans gerestaureerd en ligt inmiddels geheel onttakeld, uitgebroken en zonder motor, voor de kant. De Stichting Instandhouding mrb. Dorus Rijkers (1923) voert de renovatie uit.

Met vereende krachten, ondersteund door Marine, Koopvaardij en Scheepsbouw Nederland wordt de boot gerestaureerd, zodat zij straks weer als parel voor de Nederlandse kust dienst kan gaan doen in allerlei hoedanigheden. Een twaalfstal vrijwilligers (waaronder de auteur), bestaande uit vier voormalige marinemensen, vier voormalige Koopvaardij werktuigkundigen en een ex-stuurman van de koopvaardij en drie voormalige scheepsbouwers hebben de handen ineen geslagen om het karwei te klaren.

Wanneer alles volgens plan verloopt wil de Stichting, na gereedkomen van de boot, deze presenteren tijdens de Sail 2013 en vervolgens gebruiken voor recreatieve doeleinden, rondvaarten, dagtochten en as-verstrooiingen. Op die manier wil men voldoende fondsen bijeen zien te krijgen voor het onderhoud van de boot en deze voor de verdere toekomst te behouden. Niet onbelangrijk: met dit streven blijft ook de naam van Nederlands grootste redder, Dorus Rijkers, in de herinnering voortleven. Aan de vrijwilligers zal het niet liggen. ←

LTZ z KMR b.d. A.J.W.M. (Adri) Rijpert is voormalig loods op de Westerschelde, de Zuid-Hollandse en Zeeuwse wateren. Hij volgde eind jaren vijftig op de Zeevaartschool te Den Helder de opleiding Stuurman Grote Handelsvaart (GHV) en voer daarna enkele jaren op de Koopvaardij. Na een periode als officier bij de Koninklijke Marine gediend te hebben werd hij loods.

Literatuur:

- Bezemer K.W.L. *Zij vochten op de zeven zeeën*, uitgeverij mij. W. de Haar Utrecht 1954.
- Bosscher, Dr. Ph.M. *De KM in de Tweede Wereldoorlog. Deel I*, uitgeverij T. Wever BV Franeker 1984.
- Bot, C. *Als de Noordwester woedt*, Scheltens en Giltay, Amsterdam.

GEZOCHT: Redders voor de motorreddingboot Dorus Rijkers

Medio 2009 is de Stichting Instandhouding Motorreddingboot Dorus Rijkers (1923) erin geslaagd het eigendom te verwerven van de monumentale Helderse reddingboot Dorus Rijkers. Met de aanschaf is de basis gelegd de boot te restaureren en te behouden als een waardevol nautisch erfstuk voor het nageslacht. Met steun van de Stichting Nautische Monumenten te Den Helder en een enthousiaste groep vrijwilligers wordt thans hard gewerkt aan de restauratie van de boot.

Financiële hulp is hierbij onontbeerlijk

Om deze reden wordt naarstig gezocht naar “redders” die dit unieke project financieel willen ondersteunen. Hierbij zijn donaties van particulieren van harte welkom. Bent u bereid de u toegeworpen reddingboei aan te pakken en te gelde te maken?

Dat kan via banknummer 1518.84.919, t.n.v. Stichting Instandhouding mrb Dorus Rijkers 1923.

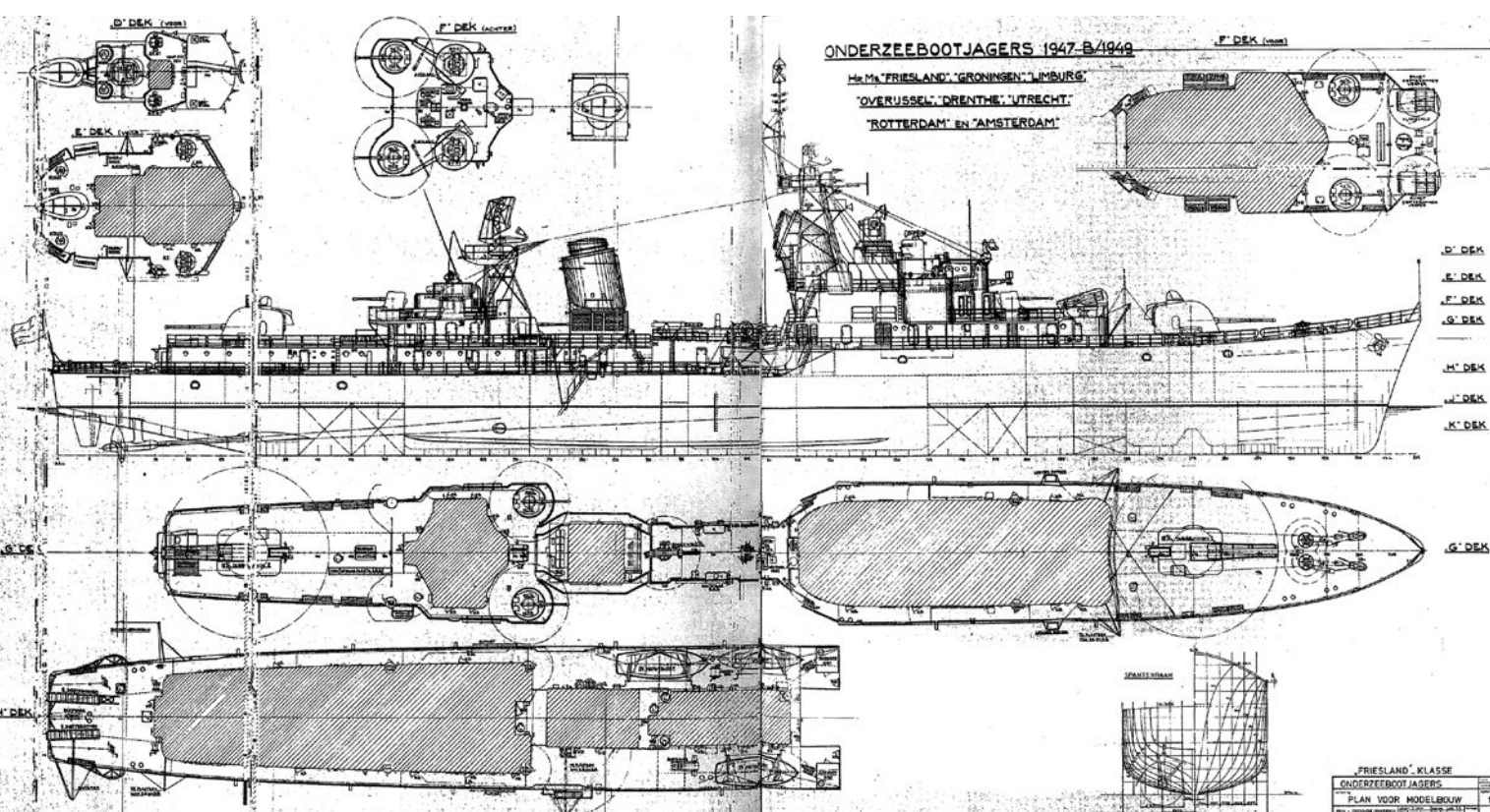
Wilt u meer weten over het project? Neem dan contact op met het secretariaat:

S.E. Wiebenga, Kerklaan 1, 1935 EV Egmond. T: 072-5065351, M: 0653296350,

Email: se.wiebenga@knrm.nl

Scheepsbouw in de 19^e en 20ste eeuw

De Koninklijke Marine heeft in de negentiende en de twintigste eeuw veel schepen gebouwd of laten bouwen. Bij die verwervingsinspanning zijn grote verschillen te constateren, maar ook duidelijke overeenkomsten. In dit artikel wil ik daar in het kort op ingaan.

Zeilschepen

Het begin van de 19^e eeuw kenmerkte zich door het feit dat in alle marines van zeevarende naties nog gebruik gemaakt werd van zeilschepen. Dit waren grote zeilende dwarsgetuigde fregatten en linienschepen, met drie of vier masten waarvan de hoofdbewapening bestond uit een groot aantal kanons, soms op verschillende dekken opgesteld, waarvan de dracht niet verder dan een paar honderd meter was.

Verder werd er nog rekening gehouden met enteren, een bezigheid waarbij de schepen tegen elkaar gingen liggen en de gevechten de vorm van een algemeen handgemeen hadden. Deze vorm van strijd kwam evenwel steeds minder voor.

De schepen in de eerste helft van de 19^e eeuw waren van hout gemaakt maar wel volgens een steeds modernere wijze van constructie, waardoor met een bepaald zeilvermogen steeds groter snelheden werden behaald. Deze bleven echter meestal steken bij 13 tot 16 knopen.

De Koninklijke Marine werd opgericht na 1813 toen het Koninkrijk der Nederlanden werd gevormd na de Franse tijd. De zeemacht herstelde zich langzaam van de Napoleontische overheersing en bestond omstreeks 1830 uit ongeveer 20 tot 30 linienschepen en fregatten, en daarnaast nog verscheidene korvetten, brikken en schoeners.

Boven: tekening van de B-jager omstreeks 1955.

Zr.Ms. Sambre bij Marseille in 1829.

Een voorbeeld was het fregat der tweede klasse, bewapend met 44 stukken, Zr.Ms. Sambre, in 1829 geportretteerd door een Franse tekenaar in de buurt van Marseille (zie foto op deze pagina). Dat schip was toen het vlaggenschip van de Nederlandse vloot in de Middellandse Zee.

Door de uitvinding van de stoommachine en de industriële toepassing daarvan ging men geleidelijk aan staal gebruiken bij de scheepsbouw, vaak in combinatie met hout. De gebezigde constructie was meestal afgeleid van de houten schepen die eerder werden gebouwd. Vanaf 1860 werd er door de marines van zeevarende landen schepen geheel van staal gebouwd.

De vloot rond 1860

Rond 1860 bestond de vloot uit:

- twee zeilende linesschepen der tweede klasse, Zr.Ms. Tromp en Kortenaar;
- drie fregatten der eerste klasse, Zr.Ms. Prins van Oranje, Doggersbank en Rijn;
- vier grote fregatten, Zr.Ms. Adolf (met 51 stukken, en hulpstoomvermogen van 450 pk), Zr.Ms. Zeeland, Evertsen, Admiraal van Wassenaar en De Ruiter, die alle vier ongeveer 300 pk hulpstoomvermogen hadden;
- vier fregatten der tweede klasse;
- twee korvetten met 19 stukken en 150 pk hulpstoomvermogen;
- een groot aantal schroefstoomschepen en andere kleinere vaartuigen.

Staal heeft de toekomst

Op 8 maart 1862 vond er tussen de zuidelijke en noordelijke zeestrijdkrachten in de Amerikaanse burgeroorlog een strijd plaats die de gehele wereld deed inzien dat staal de toekomst had. Toen vond een gevecht plaats tussen de Merrimac van de zuidelijke rebellen tegen allereerst een met vierentwintig kanons uitgeruste zeilsloep van de noordelijken, en vervolgens tegen een met vijftig kanons bewapende noordelijk fregat. Het eerste schip werd geramd en zinkte snel, en het tweede werd aan barrellen geschoten terwijl het vuur van het fregat afketste op het pantser van de Merrimac.

Daarop werd in Nederland een pantsercommissie door de Tweede Kamer benoemd, die besloot stalen ramschepen te laten bouwen. Voor de Koninklijke Marine werden aanvankelijk enige

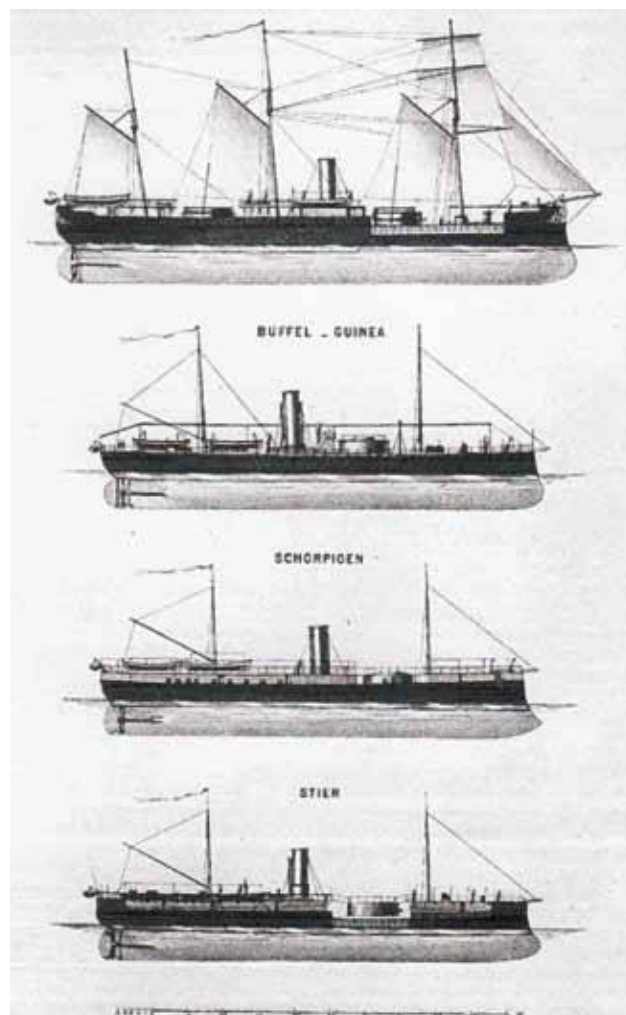
ramschepen en ramtoreschepen gebouwd, schepen met een of twee kanons van vijftien of drie en twintig centimeter kaliber. Die kanons konden gebakst en geëleveerd worden over een zekere boog, hadden echter nog geen getrokken loop. De afstand waarover met enige zekerheid geschoten kon worden was enkele honderden meters tot een kilometer. De bevestiging van het pantserstaal, ongeveer twintig centimeter dik, geschiedde door middel van klinknagels.

Ramschepen

Er zijn twee voorbeelden te geven van deze vaartuigen. Allereerst is dat Zr.Ms. Buffel, gebouwd bij Napier & Sons, Glasgow, als ramschip met zeilvermogen en een triple expansie stoommachine van 2000 pk, thans museumschip te Rotterdam. Een tweede voorbeeld van een stalen ramschip is Zr.Ms. Schorpioen, gebouwd bij de Compagnie des Forges et Chantiers te Toulon, als ramschip met zeilvermogen en een triple expansie stoommachine van 2269 pk, thans museumschip te Den Helder. Deze schepen werden aangeduid als van een bepaalde klasse maar het zou tot de jaren negentig van de 19e eeuw duren voordat schepen met een gering aantal gelijken als een klasse werden gebouwd.

In totaal had de Koninklijke Marine een klein aantal, tussen vijf of tien stuks, ramschepen of ramtoreschepen in dienst tot de jaren negentig van de 19e eeuw. De ram als wapen werd in de zeeoorlog

Ramschepen en ramtoreschepen omstreeks 1869.

vrijwel nergens gebruikt. De schepen waren verder bewapend met een of twee, soms vier kanons van drie en twintig centimeter kaliber. Dat de dracht van de kanons zeer gering was bewijst het feit dat tijdens de strijd op zee nog rekening werd gehouden met het enteren van elkaars schepen, reden waarom de enterbijlen pas rond 1900 werden afgeschaft.

De eerste schepen werden veelal in Schotland (Napier & Sons, Glasgow) of Engeland (Laird Brothers, Birkenhead) voor Nederland gebouwd omdat het verwerken van staal in scheepsconstructies in Nederland in die tijd nog onbekend was. De latere stalen schepen werden vooral door de Rijkswerf te Amsterdam gebouwd. Pas later werden oorlogsschepen bij particuliere werven in Nederland aanbesteed.

Vanaf de eerste stalen schepen was de machine-installatie waarmee het schip werd uitgerust, altijd een triple expansie stoommachine, gedimensioneerd voor een maximum vaart van zestien knopen, de hoogste vaart die men ongeveer tijdens

de enterbijlen werden pas rond 1900 afgeschaft

de zeiltijd kon bereiken. De actieradius daarentegen was in de beginjaren zo klein, dat er hulp zeilvermogen werd toegepast.

De machinevermogens werden voortdurend groter, tot ongeveer 10.000 pk maar de tonnage nam eveneens toe. De maximum vaart bleef meestal bij 16 knopen steken. Naarmate het geschut evolueerde en verbeterd werd ontwikkelde men gepantserde schepen, aanvankelijk zonder dekpanter omdat het gebruikte geschut slechts een dracht van korte afstand had en dus rechtbaan vuur afgaf. Later werd er ook dekpanter toegepast toen de kanons een grotere dracht kregen en daarom krombaan vuur afgaven.

Omstreeks 1865 had de Koninklijke Marine vijf tot zes zeegaande ramschepen, afgezien van een aantal schepen, die voor de verdediging van de zeegaten en riviermonden als monitoren en riviermonitoren gebouwd. Dit waren schepen met één enkel groot kanon. Het vrijboord van deze schepen was echter zo gering dat ze eigenlijk niet zeewaardig genoemd konden worden. De verdediging van de koloniën werd in de tweede helft van de 19e eeuw grotendeels overgelaten aan rader stoomschepen en schroef stoomschepen terwijl de zeilvaart daar nog lang werd beoefend.

Toenemende bewapening en modernere constructies

Onder invloed van de onrust in Europa, waaronder de Frans-Duitse oorlog en de oorlog tussen Denemarken en Pruisen, werd tussen 1885 en 1900 de bewapening ter zee alom opgevoerd. De Koninklijke Marine besloot om voor het eerst een aantal pantserschepen te bouwen, dat lag tussen de vijftien en twintig schepen. Deze schepen hadden een bewapening van een of twee kanons van vijftien of twintig centimeter kaliber. Van 1865 tot 1908 werden voor Nederland 39 stalen schepen gebouwd met een totaal tonnage van rond 100.000 ton. Nog steeds werden de stalen platen waaruit de schepen werden gebouwd aan elkaar verbonden door klinkverbindingen. De constructie echter werd steeds moderner en het onderzoek met betrekking tot de onderwatervorm van schepen werd onder andere door ir B.J.

Tideman met modelproeven sterk gestimuleerd. Dit is het begin van de vorming van steeds groter expertise bij de Koninklijke Marine om schepen te bouwen en uit te rusten die geschikt zijn voor de moderne strijd op zee.

Onze vloot werd in de jaren 1890 tot 1900 dus drastisch uitgebreid en verbeterd. Men begon schoorvoetend aan seriebouw, maar het bleef bij kleine series, de Evertsen-klasse en later de Koningin Regentes-klasse. Aan boord van Hr.Ms. Evertsen (1893) werd voor het eerst elektriciteit toegepast, zowel voor verlichting, als ook voor de eerste radioverbindingen. De eerste elektromonteursopleidingen vonden op de Rijkswerf te Amsterdam rond deze tijd plaats.

Het begin van de verbindingdienst was omstreeks 1904. Wapens als de onderzeeboot en de torpedo werden uitgevonden en beproefd en daarna tijdens de Eerste Wereldoorlog door de combattanten gebruikt. De luchtvaart werd aanvankelijk ook door de diverse marines gebruikt als verkenning, maar daarna tevens als drager van bommen en later torpedo's en gevechtsvliegtuigen. In plaats van triple expansie machines werden stoomturbines voor de voortstuwing en energieopwekking toegepast. Door het gehele schip heen was het gebruik van elektromotoren en elektrische verlichting enorm toegenomen. Nog steeds werden voor de rompen van schepen echter klinkverbindingen gebruikt tussen de stalen platen en hoekstalen.

Scheepsbouw in de 20ste eeuw

Wedloop om de slagschepen

In de marines van grotere landen ontstond in het begin van de 20ste eeuw een wedloop om steeds grotere slagschepen te bouwen, bewapend met steeds groter kaliber kanons. De aanzet gaf de bouw van de Britse Dreadnought in 1906. De aanvankelijke wapenwedloop was tussen Engeland en Duitsland, maar ook Amerika, Japan en Frankrijk deden mee. Deze schepen werden steeds groter tot ongeveer 20.000 ton en hadden bijvoorbeeld twaalf kanons van 12 inch kaliber bewapening.

Door de ontwikkelingen in de techniek, het verwerken van de zware pantserplaten, de voortstuwing, die met stoomturbines ging plaats vinden waardoor hogere vermogens en vaarten mogelijk werden, en de artillerie, die steeds grotere drachten vertoonde en van betere vuurleidingen gebruik kon maken, werden steeds groter en beter uitgeruste slagschepen gebouwd. De Koninklijke Marine heeft aan deze slagschip bewapeningswedloop nooit kunnen of willen meedoen.

In het jaar 1906 begon Anschütz in Duitsland het eerste gyroscopische kompas te construeren. In 1910 volgde de Amerikaan Sperry met een eigen ontwerp. Het duurde echter tot de jaren twintig voor het gyroscopische kompas bij de verschillende marines werd geïntroduceerd.

Kruisers voor Nederland

In plaats van slagschepen bouwde de Koninklijke Marine kruisers als beste garantie voor de verdediging van zowel het moederland

als van de koloniën. Voorbeelden zijn Hr.Ms. Java en Sumatra, en het vlaggenschip van schout-bij-nacht Doorman, Hr.Ms. De Ruyter.

Omstreeks de jaren dertig van de 20ste eeuw was de tijd van het gebroken geweertje aangebroken en men meende in Nederland onder invloed van de wereldcrisis te moeten bezuinigen op alle defensie. Er werd in het parlement zelfs gediscussieerd over het aantal kanons waarmee de schepen moesten worden uitgerust en de plaatsing van die kanons aan boord. Het resultaat was dat Nederland volstrekt onvoldoende was voorbereid op de Tweede Wereldoorlog. Er werden kort voor die oorlog uitbrak schepen gebouwd als Hr.Ms. Tromp en Jacob van Heemskerck, die later door de geallieerden werden verbouwd tot lichte lucht verdedigingskruisers.

Hr.Ms. Jacob van Heemskerck was wel met een van de eerste radars en een goede vuurleiding uitgerust, en daardoor een gewaardeerd bestanddeel van de Britse vloot in de Middellandse Zee.

De evolutie van de gepantserde schepen nam dus na ongeveer 1930 weer af en de grootste slagschepen geraakten tijdens de Tweede Wereldoorlog volledig uit de tijd als gevolg van de snelle ontwikkeling van het marine vliegwapen. De scheepsbouw vertoonde wel verbeteringen ten aanzien van de onderwatervorm van de schepen. Nog steeds werden de verbindingen tussen de staalplaten met klinkverbindingen gemaakt. Het lassen van staal was nog niet zover gevorderd dat deze wijze van scheepsconstructie op grote schaal kon worden toegepast. Maar in de Verenigde Staten werd de lastechniek voor staal verder ontwikkeld waardoor efficiënter en sneller schepen konden worden gebouwd.

De Nederlandse vloot vanaf 1945

In 1945 werd de Tweede Wereldoorlog beëindigd. Tussen 1945 en 2000 werden in en voor Nederland, als lid van de Noord Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), 44 schepen van het type kruiser, jager en fregat gebouwd met een totaal tonnage van

Een S-Fregat in aanbouw bij de Koninklijke Maatschappij de Schelde in 1978.

149.000 ton. Dit was een ongehoord groot aantal, gebaseerd op de dreiging die van de Sovjet Unie uitging. Daarnaast bezaten we nog tweemaal een vliegekampschip, verscheidene bevoorraders, onderzeeboten en mijnenvegers. Het vermogen dat werd gebruikt voor de voortstuwing varieerde van rond 20.000 pk tot 40.000 pk en de maximale vaart bedroeg 20 tot 36 knopen. De actieradius bedroeg 6.000 tot 8.000 mijlen. Na de Tweede Wereldoorlog werden aanvankelijk scheepsrompen nog geklonken. De lastechniek had zich inmiddels zo ver ontwikkeld dat na de kruisers en jagers geen rompen meer werden geklonken maar alleen gelast. De toepassing van de elektrotechniek veranderde voorts de scheepsbouw enorm. Verder werd echte seriebouw toegepast, waarbij vier of zes identieke schepen werden gebouwd. Dat was efficiënt, snel en goedkoper.

Ontwikkelingen ontwerp- en bouwtechniek

De ontwikkeling van de ontwerp- en bouwtechniek van oorlogsschepen werd gestimuleerd en de hoeveelheid kennis en ervaring die in de materiële afdeling van de Koninklijke Marine lag besloten groeide met ieder scheepstype dat werd gebouwd. Rijkswerf, het Marine Elektronisch Bedrijf, dat was ontstaan uit de Marine Radiodienst, de Verificatie van 's Rijks Zee en Luchtvaart Instrumenten en de Bewapeningswerkplaatsen. Zij droegen allemaal hun steentje bij aan deze ontwikkeling. Voor een land dat de pretentie heeft een kenniseconomie te hebben was dit zeker

aan boord van Hr.Ms. Evertsen (1893) werd voor het eerst elektriciteit toegepast, zowel voor verlichting, als ook voor de eerste radioverbindingen

een voorbeeld dat internationaal hoog aangeschreven stond, zoals dat ook het geval was met onze Rijkswaterstaat.

Ook instellingen als het RVO-TNO en het Fysisch Laboratorium deden mee aan de opbouw van deze kennis en ervaring. Het is typerend voor Nederland dat deze uitgebreide kennis en ervaring op alle gebieden aanwezig was, met uitzondering van dat van de artillerie en geleide wapens, op welke terreinen wij steeds op de industrieën van het buitenland moesten terugvallen.

De elektronica en automatisering daarentegen werden op alle terreinen gestimuleerd en ontwikkeld, zodat ook een belangrijke export op dit gebied ontstond.

Modernisering vonden plaats op veel terreinen, zowel dat van de pure scheepsbouw, waar steeds beter onderwater-vormen van schepen werden ontwikkeld, als van de voortstuwing en de energie opwekking aan boord. Maar niet alleen de onderwater-vorm, ook die van het bovenwater schip werd steeds verder ontwikkeld om zo weinig mogelijke radar echo te presenteren. De schepen kregen in deze jaren ook een boordvliegtuig, een helikopter, aanvankelijk van het type WASP, later de LYNX en tenslotte de NH 90.

Er werden zowel stoom- als gasturbines en dieselmotoren toegepast. De bewapening van de diverse schepen bestond uit zowel artillerie, dieptebommen en torpedo's als geleide wapens van velerlei soort en grootte. Een grote vlucht nam de elektronica, die verantwoordelijk was voor de steeds verdere ontwikkeling van radars, radio verbindingen, sonars en de automatisering. Een goed voorbeeld van de seriebouw vormden de fregatten van

de S-klasse, of Kortenaer klasse, die geheel in Nederland werden ontwikkeld en gebouwd. Er werden in totaal dertien van deze schepen gebouwd (twee voor rekening van de Griekse marine) en later nog twee schepen die als luchtverdedigingsfregatten werden gekenmerkt.

Tot slot

Na de ineenstorting van de Sovjet-Unie en het wegvallen van de dreiging die daarvan uitging is beetje bij beetje de bezuinigingswoede weer toegeslagen. Er wordt nu geen dreiging meer gezien voor het zo vooruitstrevende en vredesgezinde Nederland. Weer breken we alles af wat defensie heet. De hele organisatie van de Koninklijke Marine die ons zo voortreffelijk van dienst is geweest in het verleden, is opgeslokt door de grote Defensiestaf, waar onze collega's van land- en luchtmacht nu eenmaal in de meerderheid zijn en het beleid bepalen, zonder onze voortreffelijke geschiedenis te kennen. Kopen van de plank

S-Fregat Hr.Ms. Witte de With.

is nu het motto, terwijl wij nog enkele decennia geleden in staat waren om het beste te maken wat gemaakt kon worden. Op deze manier verdwijnt een grote hoeveelheid kennis en ervaring die over de jaren was opgebouwd.

Het wordt tijd voor een Europese krijgsmacht, die weliswaar gedomineerd zal worden door Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland, maar waarvan ik hoop dat er nog wat maritieme kruimels voor Nederland overblijven.

KTZE b.d. S.G. (Sib) Nooteboom trad in 1956 als adelborst voor de elektrotechnische dienst in dienst van de Koninklijke Marine. Hij heeft in zijn loopbaan op diverse schepen gevaren en gediend bij de Hoofdafdeling Materieel van de KM. Zijn laatste functie daar was in het begin van de jaren tachtig Projectbeheerder van de S- en L-fregatten. Zijn belangstelling voor het bouwen van schepen van oorlog bleek in de tweede helft van de jaren tachtig wel uit zijn dienstverband met de Koninklijke Maatschappij de Schelde. Zijn passie voor de geschiedenis van de Koninklijke Marine heeft hij in zijn boek "Deugdelijke Schepen" verwoord.

Terugblik DONDerdag 'Investeren in en behoud van talent'

(foto: Maartje Roos, AVDD)

Donderdag 12 april 2012 organiseerde de FVNO|MHB, waarbij de KVMO is aangesloten, in Amsterdam de eerste Defensie Ontwikkeling en Netwerkdag (DONDerdag) voor *young professionals* bij Defensie. Ruim 150 jonge officieren van alle krijgsmacht delen, middelbaar en hogere burgermedewerkers en een aantal politiefunctionarissen waren aanwezig.

De interactieve DONDerdag werd geopend door de dagvoorzitter Max Daniel, plaatsvervangend korpschef bij de politie Friesland. Daarna gingen de deelnemers in negen verschillende workshops aan de slag. Onder meer de thema's talentmanagement, operationele ervaring op uitzending, arbeidsvoorwaarden van de toekomst, waarde van je werkervaring, succesvol functioneren, tijd voor transformatie, *personal branding* en wisselwerking tussen defensie en politie kwamen aan bod.

Het middagprogramma stond vervolgens in het teken van een lagerhuisdiscussie, met onderwerpen als de noodzaak tijdig talenten te onderkennen en te blijven investeren in talent en het permanent blijven binden en boeien van de jonge leidinggevende binnen Defensie. Ook het wisselen tussen krijgsmachtonderdelen moet volgens de *young professionals* veel eenvoudiger worden gemaakt en in de toekomst zou horizontale uitwisseling met bijvoorbeeld de politie (maar ook het bedrijfsleven) eenvoudiger moeten worden.

Na de discussie werd een flitsend optreden verzorgd door cabaretier Jandino Asporaat. De dag was zeer succesvol en voor herhaling vatbaar!

Het projectteam dat de dag had voorbereid, met in het midden LTZA z OC drs. Tim Timmerman, secretaris van de KVMO en FVNO|MHB. (foto's collectie KVMO)

De KVMO Werkgroep KMR/EA op bezoek in Zeeland

Op initiatief van twee Zeeuwse KVMO-leden vond op vrijdag 20 en zaterdag 21 april jl. een Maritiem Weekend plaats in en rond Vlissingen.

De initiatiefnemers (beiden LTZ 2 OC KMR), de één oud Loods en de ander *Construction Manager* bij Heerema, hadden een divers en zeer aantrekkelijk programma samengesteld. Om te beginnen op vrijdag een bezoek aan het Schelde Coördinatie Centrum, het zenuwcentrum van de drukbevaren Westerschelde. Vervolgens een rondleiding over de werf van Heerema, waar de vervaardiging van een 'jacket' - een onderstel van een boorplatform - in de maak is, dat over vier weken naar zee gaat. Door de deskundige uitleg

Aandachtige toehoorders.

van John Reijngoudt ging de wereld van de *off shore* letterlijk wijder open: van lasnaad tot hellingsgraad, van staal tot ploegendienst; de deelnemers kregen een diepgaand beeld van het managen van een complexe klus die op tijd moet worden geklaard.

Na de blauwe hap op de kazerne in Vlissingen, in aanwezigheid van een delegatie van managers en teamleiders van Heerema, hield KTZ Hans Lodder een boeiend verhaal over *Mission Command*. En natuurlijk over het bestrijden van piraten voor de kust van Somalië, waar hij zelf het commando had gevoerd aan boord van de Hr.Ms. Tromp, ten tijde van de bevrijding van de Taipan. Een bijzondere toelichting uit eerste hand, die de beelden op *youtube* een extra lading gaf. Vervolgens vond er een uitwisseling van gedachten plaats over verschillen in leidinggeven binnen het CZSK en binnen

een bedrijf als Heerema. Wat biedt *Mission Command* aan extra's boven op 'Lean Six Sigma'? Wat kan een bedrijf leren van principes als 'Commanders Intent', '2 up', het hogere doel etc.? Een uur was niet genoeg, maar aan de bar werd de discussie rijkelijk voortgezet.

Na een korte nacht in een 'kooi' en een ontbijt nam Hans Droppert de gasten mee in de wondere wereld van het Loodswezen. Een verhaal met passie en avonturen, over de 'vrije jongens' van de Schelde die schepen tot wel max. 400 (!) meter en 18Kton heen-en-weer gidsen van de Rede van Vlissingen naar Antwerpen en vice versa. Ter afsluiting werd een bezoek gebracht aan het Bevrijdingsmuseum Zeeland in Nieuwdorp. De zoon van de

KTZ Hans Lodder tijdens presentatie over *Mission Command*.

eigenaar wist bij vrijwel alle vitrines een bijzonder verhaal over herkomst van de voorwerpen te vertellen. Boeiend hoe de geschiedenis zo letterlijk voortgaat en kan worden verteld en uitgebeeld voor zowel de oudere als toekomstige generaties. Al met al een weekend om nog lang aan terug te denken. Lang leve het maritieme domein en de inbedding van het CZSK in deze.

De Werkgroep KMR/EA van de KVMO is voornemens om in het najaar van 2012 een volgende activiteit te organiseren. Suggesties van leden zijn welkom.

MAJMARNS KMR drs. Hans Steensma, voorzitter Werkgroep KMR/EA

LTZ 2 OC KMR John Reijngoudt als gids.

Rondleiding over de werf van Heerema.

een terugkoppeling Werkgroep Postactieven KVMO

Op 21 maart jl. kwam de Werkgroep Postactieven bijeen om een uitgebreide agenda door te werken, er was veel te bespreken. Aan het begin van de vergadering heette de voorzitter van de Werkgroep een nieuw (vrouwelijk) lid van harte welkom: mevrouw Carola Kipp-Broekman.

Zoals gebruikelijk gaf vervolgens de voorzitter van het hoofdbestuur KVMO inzicht in de 'state of the KVMO', waarbij veel ontwikkelingen de revue passeerden, waaronder de stand van zaken rond het strategiestuk van de KVMO en de samenwerking met andere verenigingen. Beleidsmedewerker Martin Weusthuis gaf daarna een toelichting op de laatste ontwikkelingen op pensioengebied.

Activiteiten 2012

Daarna werd de focus gericht op de activiteiten van de Werkgroep Postactieven in 2012. Er zouden zich twee sub-werkgroepen bezighouden met deze activiteiten, die hieronder aan de orde komen.

6 september - Maritiem Evenement 2012. Met betrekking tot het Maritiem Evenement 2012 werd een tussenbalans opgemaakt, waarbij in ieder geval werd afgesproken dat de 'basis' van deze dag zal liggen in Rotterdam en dat als datum (onder voorbehoud) 6 september 2012 zou gelden. Bijzonder is dat – in tegenstelling tot vorige jaren – de bijeenkomst al bij bekendstelling zal openstaan voor alle postactieve leden van de KVMO en niet meer per afdeling Noord, Midden of Zuid. Voor de zomer zullen de uitnodigingen de deur uitgaan.

3 oktober – 64-jarigendag 2012. Voor de 64-jarigendag 2012 worden de laatste puntjes op de i gezet; de persoonlijke uitnodigingen zullen eveneens voor de zomer worden verstuurd.

Overige onderwerpen

Uitgebreid werd stil gestaan bij het onderwerp 'Ledenwerving & behoud KVMO'. Het beëindigen van het lidmaatschap van de KVMO bij einde loopbaan KM is een van de bedreigingen voor het voortbestaan van de

vereniging. Een actieplan is ontwikkeld waarbij leden van de Werkgroep Postactieven een rol (kunnen) gaan spelen. Daarnaast stond op de agenda de evaluatie, ook door de leden van de Werkgroep, van het gebruik van het ProDef netwerk. Hierbij viel een positieve tendens op te merken maar een en ander blijft nog steeds een moeilijk onderwerp om 'grip op te krijgen'.

Last but not least heeft de Werkgroep zichzelf geëvalueerd, met andere woorden: getracht zichzelf een spiegel voor te houden ten aanzien van haar eigen functioneren. Belangrijkste punt dat hierbij naar voren kwam was het tijdig voor de vergadering toezenden van de voor de besluitvorming noodzakelijke stukken. Dit lijkt natuurlijk een doodoener maar er blijkt in de praktijk toch nog wel eens – gezien de hectiek waarin de vereniging verkeert – aan voorbij te worden gegaan.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de voorzitter van de Werkgroep, Peter van Sprang, telefonisch te bereiken onder 070-3839504 of per mail: pvs@fvno.nl.

Nieuws van de Werkgroep Jongeren

Facebook. Sinds eind maart is de groep 'Jonge Marineofficieren' actief op Facebook. Via deze groep blijf je op de hoogte van de activiteiten die de Werkgroep Jongeren organiseert en kunnen we snel communiceren over actuele onderwerpen.

Nog geen lid van de groep? Meld je snel aan!

OPS-borrel. Op 24 april werd aan boord van Hr.Ms. Evertsen de eerste OPS-borrel georganiseerd. Voor de liefhebber een korte insiders tour aan boord en aansluitend gezellig een hapje en een drankje. Met ruim 30 (aspirant)-officieren een succesvolle aftrap van een borrelreeks. Suggesties voor de volgende borrellocatie? Laat het ons weten!

Vergadering. De eerstvolgende vergadering van de WGJ is op 8 mei a.s. om 17.00 uur in de Marineclub. Wil je deze vergadering of een vervolgbijsamenkomst van de WGJ van de Werkgroep bijwonen? Mail dan naar secretaris@kvmo.nl

Word ook lid van de werkgroep! De WGJ van de KVMO is op zoek naar nieuwe werkgroepleden! Ben jij ambitieus, vind je het leuk om te helpen bij het organiseren van activiteiten en mee te denken over arbeidsvoorwaarden? Wil je bijdragen aan een krachtige inbreng binnen de vereniging van jonge officieren en adelborsten? Mail naar secretaris@kvmo.nl

Strategisch plan KVMO 2012-2017

Tijdens de Algemene Vergadering op 7 juni a.s. staat het Strategisch Plan 2012-2017 geagendeerd. Het Strategisch Plan is voor leden opvraagbaar bij het hoofdbestuur via info@kvmo.nl.

Nieuwe penningmeester

Het hoofdbestuur verwelkomt LTZT 1 ing. J. Baas MSc als de nieuwe penningmeester. Tijdens de Algemene Vergadering op 7 juni a.s. wordt hij formeel benoemd. Hij heeft het penningmeesterschap op 2 april jl. overgenomen van LTZA 1 drs. R.J.M. de Leeuw. Het hoofdbestuur zal op een later moment afscheid nemen van de scheidend penningmeester.

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

KLTZSD b.d. drs. **M. Ruitenbergh** († 21 april 2012)
 KLTZ b.d. **F.H. van Werkum** († 1 april 2012)
 CDRA b.d. **J. van der Schoor** († 27 maart 2012)
 KLTZA b.d. **A. Blokland** († 16 maart 2012)
 Mevrouw **A.H.M. Stoltz-Frinking** († 5 maart 2012)
 Maj KL b.d. **J.M. Suijkerbuijk** († 25 februari 2012)
 LTZ1 b.d. drs. **E.A. Steinmetz** († 16 december 2011)

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hun veel sterkte toe.

Afdelingsactiviteiten 2012

Afdeling Noord

5 juni **Postactieven borrel**
 2 okt Locatie : Marineclub, Den Helder
 6 nov Aanvang : 17:30 uur
 4 dec

10 mei **Afdelingsvergadering, behandeling Beschrijvingsbrief**
 Locatie : Marineclub, Den Helder
 Aanvang : 16:00 uur

Afdeling Zuid

25 mei **Bijeenkomst met Chinees buffet**
 Locatie : Bevrijdingsmuseum, Nieuwland (KVEO)
 Aanvang : 17.00 uur

Opgave graag 5 dagen van tevoren bij Piet van der Laan: tel. 0118-602677
 e-mail: f2hvpanderla@hetnet.nl

Afdeling Midden

12 juni **Afdelingsvergaderingen**
 11 sept Locatie : wisselend, in Den Haag. Zie voor actuele info
 9 okt www.kvmo.nl/afdelingsactiviteiten
 13 nov Aanvang : 17.00 uur
 11 dec

8 mei **Afdelingsvergadering, behandeling Beschrijvingsbrief**
 Locatie : Den Haag. Zie voor actuele info
www.kvmo.nl/afdelingsactiviteiten
 Aanvang : 17.00 uur

De deadline voor aanleveren van kopij voor de rubriek KVMO-zaken voor het juninummer is 25 mei 2012.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficieren

Ere-leden:

KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
 KTZA b.d. drs. G. Brand
 LTZSD 1 b.d. K.G. Spaans
 KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppen
 KTZ b.d. L.J.M. Smit
 KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek

Hoofdbestuur:

Voorzitter:
 KLTZA R.C. Hunnago
 Vice-voorzitter:
 KLTZ ing. M.E.M. de Natris
 Secretaris:
 LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman
 Penningmeester:
 LTZT 1 ing. J. Baas MSc

Namens Afdeling Noord

KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff
 Namens Afdeling Midden
 KLTZ W.A. Kramer
 Namens Afdeling Zuid
 Maj (KL) b.d. P. van der Laan
 Namens Werkgroep Postactieven
 KTZA b.d. P.J.G. van Sprang
 Namens Werkgroep Elders Actieven
 MAJMARNS KMR drs. H. Steensma
 Namens Werkgroep Jongeren
 Vacant

Afdelingsbesturen:

Noord:
 KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff
 KLTZ P.J. van Maurik
 LTZE 1 mw. J.S.I. Bisdonk

LTZVK 2 OC b.d. H.T. van Wilgenburg
 LTZSD1 b.d. mw. A.L.P. Vrijburg
 LTZE 2 OC dr. ir. W.L. van Norden

Midden:

KLTZ W.A. Kramer
 KTZA b.d. P.J.G. van Sprang
 KLTZE ir. W.W. Schalkoort
 LTZA 2 OC mr. N.H. van de Pol

Zuid:

KLTZSD b.d. H. Willems
 Maj KL b.d. P. van der Laan
 KLTZA b.d. P.A. Brons
 (postactieven)

Caribisch Gebied:

KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD

Adres secretariaat:

Wassenaarseweg 2
 2596 CH Den Haag
 T : 070-3839504
 F : 070-3835911
 E : info@kvmo.nl
 W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

Algemene Vergadering KVMO

7 juni 2012

Het thema van het openbare gedeelte van de Algemene Vergadering van de KVMO is:

“Maatschappelijk draagvlak voor Defensie”

Keynote speaker is **André Bosman**, lid van de Tweede Kamerfractie van de VVD, oud F-16 vlieger en lid van de vaste commissie voor Defensie.

Eric Vrijzen, parlementair redacteur bij Elsevier, belicht dit onderwerp vanuit journalistieke invalshoek.

KVMO-hoogleraar **prof. dr. Jan van der Meulen** gaat vanuit de wetenschappelijke invalshoek in op het creëren van meer draagvlak voor Defensie in de maatschappij.

genm der Cavalerie b.d. jhr. **J. H. de Jonge**, in zijn laatste functie werkzaam als plv commandant van het Eerste Duits-Nederlandse Legerkorps, benadert het thema vanuit het perspectief van de militair.

Aanvang

13.30 uur

Locatie

Prinses Julianakazerne, Prins Bernhardzaal
Therese Schwartzestraat 15, 2597 XK Den Haag

Aanmelden

via info@kvmo.nl of 070 383 95 04

